

Hrvatski

glasnik

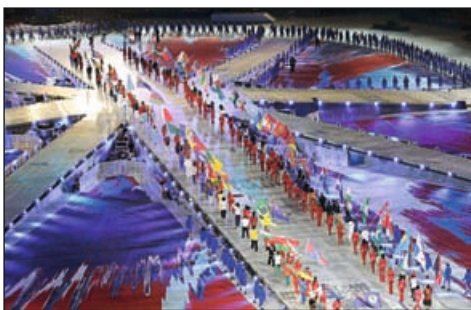
GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina X Broj 88 Kolovoz 2012. ISSN 1800-5179

Vrelo kulturno ljetno

London predao štafetu Rio de Janeiru

Str. 3

Vrelo kulturno ljeto

Str. 7

Kraljica bokeljskog mora

Str. 45

Poštovani čitatelji

Nesnosne vrućine, koje su od srpnja zahvatile i našu državu, napokon su na izmaku. Međutim, prometne gužve na kopnu i na moru (kruzeri i jahte) ne jenjavaju.

Ono čime se možemo pohvaliti su solidna turistička sezona, uspjesi crnogorskih i hrvatskih sportaša i bogato kulturno ljeto. Žao nam je što nemamo dopisnike iz Budve i Herceg Novog pa da prilog o kulturnim događajima bude još potpuniji.

U ovom broju ponovno nam se javlja prim. dr. Jozo Gjurović s prilogom o poznatim Bokeljima u Hrvatskoj, što nas osobito veseli.

Prezentirali smo vam tri uspješna kapitalna izdanja: „Sabrana djela Viktora Vide“ nakladnika Bokeljske mornarice 809 iz Zagreba, „Od kampanela do kampanela“ autora Novaka Slobodana Prosperova i „Ljudi iz Boke“ autora Antuna Sbutega.

Od priloga iz prošlosti, Neven Jerković iz Dubrovnika nastavlja feljton o brodskim kružnim putovanjima, a Dario Musić priređuje vam serijal o kotorskim „oriđinalima“ i ponovno nam omogućuje druženje s Romeom Fiorellijem u rubrici Vremeplov.

Zahvaljujući Fondu manjina Crne Gore i Opštini Kotor, koji su financijski podržali na natječaju naš projekt „Hrvatski glasnik“, nastavljamo s mjesečnom dinamikom tiskanja našega i vašega Glasnika.

*Vaša urednica
Tijana Petrović*

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Predsjednik: **Mirko Vičević** · Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, Reuters, Arena, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto Igalo**
Naklada: 800 primjeraka

Tiskanje časopisa su financijski pomogli: Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Opština Kotor, Hrvatsko nacionalno vijeće, NVP RH.

London predao štafetu Rio de Janeiru

Priredila:
Tijana Petrović

Nakon 16 dana natjecanja i podijeljena 302 kompleta medalja u 26 sportova, 12. kolovoza zatvorene su 30. ljetne olimpijske igre u Londonu. Iako svečanost zatvaranja Olimpijskih igara ne nosi težinu kao svečanost u povodu otvaranja, Britanci su napravili još jednu sjajnu zabavu. Prema riječima glazbenog redatelja Davida Arnoldda, skladatelja filmske glazbe za nekoliko filmova o Jamesu Bondu, ceremonijom zatvaranja željelo se „obuhvatiti duh ovih Igara, koje su lagano anarhične, lagano vragolaste, smiješne, dirljive, egzaltirajuće i tako ‘british’“. U središtu programa pod naslovom “Simfonija britanske glazbe” bila je

Ceremonijom zatvaranja željelo se „obuhvatiti duh ovih Igara, koje su lagano anarhične, lagano vragolaste, smiješne, dirljive, egzaltirajuće i tako ‘british’“

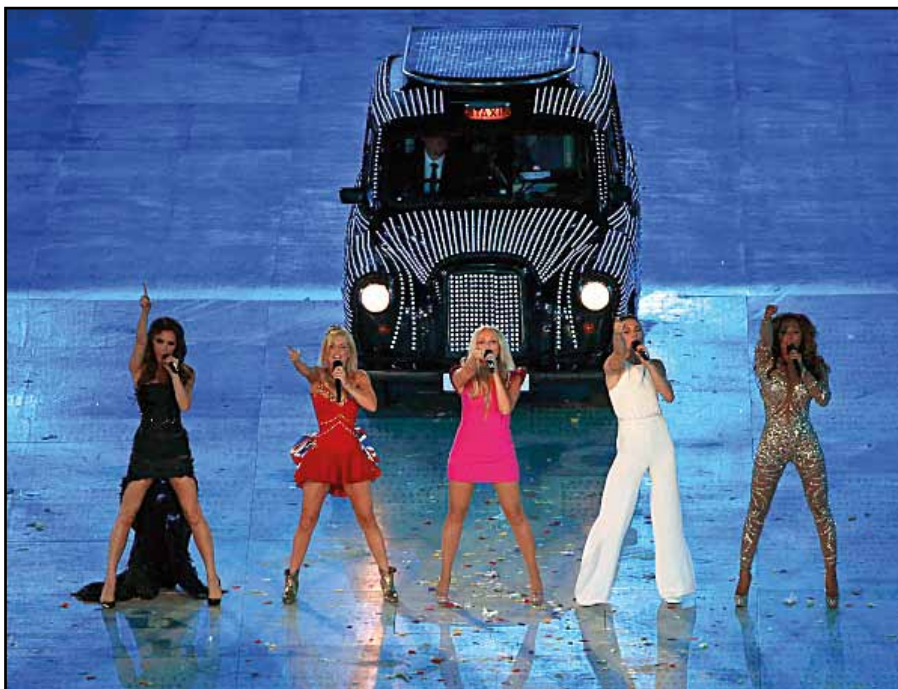

glazba kao jedan od najznačajnijih britanskih kulturnih proizvoda u posljednjih 50 godina. Show je trajao nešto manje od tri sata, angažiran je Londonski simfonijski orkestar zajedno s poznatim pop i rock glazbenicima. Spice Girls, Madness, Emeli Sande, Muse, The Pet Shop Boys samo su neka od imena koja su zatvaranje Olimpijskih igara pretvorili u veliki tulum. Grupa Madness, koja je bila senzacija na jubileju engleske kraljice svirajući s krova Buckingham-ske palače, također je sudjelovala na svečanosti zatvaranja. Osim glazbom, svečanost je bila obogaćena dobrim britanskim humorom. David Jason i Nicholas Lyndhurst, glumci poznati po ulogama u kultnoj seriji «Mučke», pojavili su se na stadionu kao Batman i Robin.

Za razliku od svečanosti prilikom otvaranja, sportaši nisu bili podijeljeni po zemljama, već su izašli na stadion pomiješani. Ta je praksa uvedena na OI u Melbourneu 1956. i simbolizira ujedinjenje svih sportaša svijeta u jednu naciju. Zastavu Hrvatske nosio je član srebrnog četverca Damir Martin. Hrvatski olimpijski odbor želio je iskazati čast nekom od veslača, a oni su nositelja zastave odredili bacivši – kocku. Crnogorsku zastavu nosila je srebrna rukometašica Bojana Popović.

Na kraju programa predsjednik Međunarodnoga olimpijskog odbora Jacques Rogge službeno je proglasio kraj Ljetnih igara nakon čega je ugašen olimpijski plamen. London je štafetu predao Rio de Janeiru koji će biti domaćin sljedećih Igara 2016. godine.

Na Igrama su sudjelovale sportašice i sportaši iz 204 zemlje, a na pobjednička postolja su se penjali sportaši iz 85 zemalja, dok su čast da čuju svoju nacionalnu himnu imali sportaši iz 54 zemlje.

Brončani rukometaši

Sa dočeka na Trgu bana Jelačića

Doček hrvatskih olimpijaca

Dan nakon zatvaranja Olimpijskih igara u Londonu, hrvatski olimpijci sletjeli su u Zračnu luku Zagreb, gdje su ih dočekali članovi obitelji, sportski dužnosnici i mnogobrojni navijači. Okupljene je pozdravio zlatni vaterpolist Samir Barać koji je zahvalio svima koji su zajedno s njima dijelili olimpijske snove. "Ova grupa dala je sve od sebe da zadovolji hrvatsku javnost, ali najvažnije je ipak da smo zadovoljili sebe", poručio je Barać. Olimpijcima su zahvalili ministar znanosti, obrazovanja i sporta Željko Jovanović, gradonačelnik Zagreba Milan Bandić, te predsjednik Hrvatskoga olimpijskog odbora Zlatko Mateša. "Imam privilegij da sam ministar kada ste ostvarili najveći uspjeh u povijesti hrvatskih nastupa na OI. Prije odlaska na OI poželio sam da nam donesete malo sreće, a donijeli ste nam puno radosti", izjavio je ministar Jovanović. Na središnjemu zagrebačkom trgu olimpijce su dočekali mnogobrojni navijači, a u prigodnom programu nastupili su pjevači Ervin Baučić, Renata Sabljak, kvartet Gubec i orkestar Josipa Cvitanovića.

S tri zlatne (Sandra Perković, Giovanni Cernogoraz i vaterpolska reprezentacija), srebrnom (četverac na pariće) i dvije brončane (Lucija Zanić i rukometna reprezentacija), Hrvatska je na ljestvici od 85 zemalja osvajačica

odličja zauzela 26. mjesto.

Reprezentacija Crne Gore osvojila je prvo povijesno odličje - srebro u ženskom rukometu.

Na vrhu ljestvice su Amerikanci s 46 zlata, 29 srebra i 29 bronci, drugi su Kinezi s 38

zlatnih, 27 srebrnih i 22 brončane medalje, a na trećemu mjestu su domaćini Britanci s 29 zlata, 17 srebra i 19 bronci.

(Preuzeto sa portala Radio Dux-a)

Doček crnogorskih olimpijaca

Srebrne rukometašice

Nekoliko tisuća građana i navijača iz čitave zemlje u Podgorici je priredilo veličanstven doček crnogorskim olimpijcima. Program je počeo u 23 sata, a na Trgu su nastupili poznati crnogorski pjevači i grupe među kojima: Nina Petković, Božo Bulatović, Danijel Alibabić, Bojan Marović, Perper... Olimpijce je dočekao i pozdravio predsjednik države Filip Vujanović, koji je rekao da je Crna Gora ponosna na svoje sportaše i rezultate koje su ostvarili u Londonu. 'Zlatne lavice' Maja Savić i Bojana Popović rekle su da je crnogorski rukomet pokorio Europu i svijet, kao i da njihova srebrna medalja sija zlatnim sjajem. Kapetan vaterpolske reprezentacije Nikola Janović čestitao je rukometašicama na osvojenome olimpijskom srebru i ponovio da vaterpolisti ne mogu biti zadovoljni zauzetim četvrtim mjestom.

Sa dočeka olimpijaca

Vrelo kulturno ljeto

Kotor Art

Priredila:
Tijana Petrović

Kotor Art, muzička manifestacija koja je predstavila prvi program prije 11 godina, s vremenom je dobivala sve veći kredibilitet, kako u zemlji tako i u regiji. Prije četiri godine u sklopu Kotor Arta djeluje nekoliko festivala, a umjetnički program u potpunosti potpisuje njegov direktor, redatelj Paolo Magelli. Ono što je u samom začetku bio Kotor Art s vremenom je preimenovano u festival 'Don Brankovi dani muzike', u spomen na don Branka Sbutegu, jednog od začetnika ove muzičke priče. Ovogodišnji Kotor Art svoj program je započeo 1. srpnja otvorenjem Kotorskog festivala pozorišta za djecu. Zatim su, na Dan državnosti 13. srpnja, kao i prethodnih godina, otvoreni 'Don Brankovi dani muzike', da bi se u sve bogatiji program uključili Kotor arTeatar premijere, Pisanje grada, Kotor APPS, Festival klapa i Pjaca od filozofa.

Don Brankovi dani muzike

U kontekstu raznovrsnoga umjetničkog sadržaja kotorskoga kulturnog ljeta, muzika je kao izvođačka umjetnost

**„Ruska duša“
Denis Matsuev**

predstavljena u 15 programa koji su, kao i dosad, nudili različite žanrovske i stilske poglede na muziku. Solistički, komorni i orkestarski program bili su prožeti klasičnim djelima najznačajnijih skladatelja, ali i suvremenim skladbama od kojih su neke i premijerno izvedene.

Koncertom na Trgu sv. Tripuna, uza zvona katedrale i himnu Europe „Oda radosti“, 13. srpnja otvoreni su 'Don Brankovi dani muzike'. U prvom dijelu večeri nastupilo je troje solista: jedan od najpoznatijih violončelista Mischa Maisky, violinistkinja Sarm Kim iz Južne Koreje, kao i pijanist i umjetnički ravnatelj festivala – Kotoranin Ratimir Martinović, uz pratnju Crnogorskoga simfonijskog orkestra pod dirigentskom palicom Alexeya Shatskiya. Drugi dio večeri posvećen Dvoržakovu „Koncertu za violončelo i orkestar u h-molu“ posjetitelje je ostavio bez daha jer je Maisky publici pokazao čaroliju violončela, što je i najavljeno u nazivu koncerta.

Iako orgulje u historiji muzike bilježe višestoljetnu izvo-

đačku praksu, one nisu jedan od instrumenata koji se često sreće na domaćoj muzičkoj sceni. Na koncertu održanom u katedrali sv. Tripuna, pod nazivom „Zabranjena umjetnost“, publici je predstavljen recital Pavla Kohouta. U djelima baroknih majstora, ali i češkog skladatelja 20. stoljeća Bohuslava Martinua, orgulje su prikazane kao solistički in-

strument, ali i prateći jer su na koncertu nastupile i sopranoistkinje Mirjana Šovran i Jelena Marković.

Versavejski orkestar mandolina iz Izraela donio je sasvim novi i drukčiji zvuk. Oni su izveli aranžmane poznatih klasičnih djela, ali i originalne skladbe izraelskih autora. Gatarski duo – Srđan Bulatović i Darko Nikčević - na festivalu su predstavili skladbe inspirirane crnogorskim folklorom u sklopu promocije njihova CD-a „Sinergija“. Njihov koncert na granici popularnog i umjetničkog žanra privukao je veliki broj posjetilaca različitih muzičkih ukusa. Tako je bilo i u dijelu „off programa“ na koncertu pod nazivom „Stranci u noći“. Na prepunoj kotorskoj ljetnoj pozornici u Starome gradu mnogobrojni posjetitelji i poštovatelji opusa Massima Savića uživali su u jazz programu i evergreen skladbama uz klavirsku pratnju Matije Dedića.

Kotor APSS

Kotor APSS, festivalski segment posvećen arhitekturi,

**Gradonačelnica Čatović
predaje djeci ključeve grada**

otvoren je 4. kolovoza i tijekom deset dana na radionicama koje su se održavale svakog dana okupio je ugledna imena iz svijeta arhitekture, studente i veliki broj zainteresiranih. Na samom otvorenju u Starome zatvoru okupilo se 15 studenata arhitekture iz Crne Gore, Hrvatske i Slovenije. Studentske radove imali smo priliku pogledati na završnoj prezentaciji „Open Prison Night“. Prethodno, studenti su svoje radove branili pred kritikom i stručnom javnošću. U sklopu tog programa 12. kolovoza izvedena je u Starome zatvoru predstava „Veliki inkvizitor“ koju je po motivima romana 'Braća Karamazovi' F. M. Dostojevskog adaptirala Marie Helene Estienne, a režirao Peter Brook.

Kotorski festival pozorišta za djecu

Jubilarni 20. Kotorski festival pozorišta za djecu, kao prvi dio međunarodnog festivala Kotor Arta, otvoren je 1. srpnja izvođenjem ambijentalne talijanske predstave „Bilo

jednom... Labudovo jezero". U glavnom program je, tijekom deset dana trajanja Festivala, izvedeno 15 profesionalnih ostvarenja iz Crne Gore, Srbije, Francuske, Mađarske, Slovenije, Kine, Grčke, Rusije... Za najbolju predstavu ovogodišnjeg festivala proglašena je "Kuća klovnova" Kazališta lutaka "Merlin" iz Atene.

Prema odluci Dječjeg žirija, duga nagrada dodijeljena je "Školi rokenrola" beogradskog pozorišta "Boško Buha", a treća ostvarenju gradskog pozorišta iz Podgorice "Dobro drvo".

11. Međunarodni festival klapa Perast 2012.

11. Međunarodni festival klapa Perast 2012., koji se od ove godine prvi put održava u sklopu Kotor Arta, započeo je 2. kolovoza izložbom slika, radova učenika Srednje umjetničke škole s Cetinja, na Trgu ispred crkve sv. Nikole. Festival je svečano otvoren dan kasnije, a nakon toga, u prvoj natjecateljskoj večeri nastupile su ženske i mješovite klape. Na ovogodišnjem festivalu u natjecateljskom dijelu nastupilo je ukupno 20 klapa iz Hrvatske, BiH i Crne Gore: sedam ženskih, pet mješovitih i osam muških. U revijalnom dijelu nastupilo je osam crnogorskih klapa. Kao obvezan dio repertoara ove godine uvedena je bokeljska pjesma koja će, uz kategoriju "nova

Klapa „Castel Nuovo“

klapska pjesma”, pridonijeti očuvanju ovog dijela kulturnog naslijeđa. U kategoriji mješovitih klapa, prema ocjeni žirija, prvo mjesto pripalo je klapi Signum iz Čapljine, dok je publika svoj glas dala klapi Castel Nuovo iz Herceg Novoga. Žiri je odlučio da je od ženskih klapa najbolja “Teranka” iz Pule, a s time se složila i publika. Muška klapa “Bukaleta” iz Pazina, po ocjeni žirija, najbolja je u svojoj konkurenciji, a nagradu publike odnijela je podgorička klapa “Assa Voce”.

U sklopu 11. Festivala klapa Perast 2012. u Muzeju grada Perasta održan je 4. kolovoza znanstveni skup „Ludvik Kuba: Pjesme dalmatinske iz Boke, 1907.”. Skup je održan u povodu objavljivanja i kritičke obrade 155 notnih zapisa proslavljenoga češkog etnomuzikologa, folklorista i slikara Ludvika Kube, a pjesme su prvi put predstavljene u Crnoj Gori.

Predstava “Guliver”

U sklopu Kotor Arta premijerno je u Luci Kotor 12. kolovoza izvedena predstava “Guliver”, režisera Petra Pejakovića. Projekt za djecu, koji je rađen po motivima romana Jonathana Swifta, prava je senzacija koja razbuktava maštu, kako najmlađih kojima je namijenjena, tako i odraslih. Golema lutka visoka 12,5 metara kretala se po Luci, igrala i govorila uz pomoć 14 animatora i glumaca. Posebnu draž ovom projektu dala su djeca koja su sudjelovala u predstavi. Šezdeset “Kotoranaca” imalo je svoje uloge koje su danima vježbali, po ljetnoj vrućini, ali bez prigovora i uz veliko ušišćenje. Predstava je u potpunosti rađena u produkciji Kotor Arta, a predstavlja poklon Kotorском festivalu pozorišta za djecu koji je ove godine proslavio svoj 20. rođendan.

Bogata kulturna događanja i izvan Kotor Arta

Kotorska Smotra mode

Kotor je dvije večeri zaredom blještio od jakih reflektora, glamura i novih modnih trendova. Jubilarna 15. Smotra mode održana je 20. i 21. srpnja ispred katedrale svetog Tripuna. Iako je ove godine, zbog financijskih razloga, bilo neizvjesno održavanje ove manifestacije, ipak je dašak pariške i milanske mode osvježio Kotor. Za organizaciju događaja pobrinula se modna agencija "Fabrika" u saradnji s Opštinom Kotor. Prve večeri kolekciju za jesen-zimu 2012./13. predstavio je kreator Enio Kapaza u ime talijanske modne kuće "Costume National". Druga večer bila je rezervirana za pariško viđenje mode i modnu kuću "Xuly Bet" koja traje već 20 godina. Nakon završetka manifestacije, u ime organizatora obratila se vlasnica modne kuće "Fabrika" Vesna Mandić: "Jako sam zadovoljna. Svi su sumnjali, pa i vi novinari, da će se smotra mode desiti." Ona je podsjetila da su se njezina agencija i Opština, bez obzira na ekonomsku krizu, potrudili da dovedu poznata modna imena i u tome su uspjeli. "Ponovo smo napravili jedan značajan događaj i ova 15. Smotra mode je zaista postala ne samo evropski, nego možda i svjetski događaj ovog tipa", rekla je Mandić. Kotorska smotra mode i ove godine je okupila veliki broj javnih ličnosti iz svijeta politike, mode, glazbe i sporta.

Fašínada 2012.

560. Fašínada

Dana 22. srpnja održana je u peraškom akvatoriju 560. put pučka svečanost Fašínada. Prva fašínada održana je davne 1452. godine kada su braća Mortešić na hridi pronašli ikonu Bogorodice s Kristom, koja se danas nalazi na oltaru. Prema predaji, jedan od njih izmolio je ozdravljenje po zagovoru Blažene Djevice Marije, nakon čega su Peraštani počeli graditi otok i crkvu na hridi. Oni su 220 godina nasipali kamenje i potapali brodove oko škarpjela kako bi stvorili otok. Do 1603. godine na ovome mjestu potopljeno je stotinjak brodova. U čast Gospi, svakog 22. srpnja povezanе barke, okićene jablanovim granama i napunjene kamenjem kreću iz Perasta ka Gospinu otoku, kako bi bacanjem kamenja u more ojačali otok. U barkama su isključivo muškarci, dok ih žene pozdravljaju s obale. Tijekom procesije na moru, pjevaju se bugaršnice. Kad prva barka, u kojoj su župnik, gradonačelnik i predstavnik Bokeljske mornarice, stigne do Školja, crkveno zvono oglašava svečani trenutak spuštanja kamenja u more. Barke zatim čine prsten oko Gospina otoka, simbolizirajući na taj način povezanost s Nebeskom Majkom.

11. Internacionalni ljetni kotorski karneval

Ovogodišnji 11. Internacionalni ljetni kotorski karneval održan je od 1. do 4. kolovoza. Svečano otvorenje karnevala upriličeno je 1. kolovoza ispred glavnih gradskih vrata, a nakon toga na prčanjskoj rivi uslijedila je Fešta od mušulja uz glazbu Trio Gušta. Sljedećeg dana održan je abrum ulicama Staroga grada i nezao-

bilazna muljanska Ribarska fešta uz vino i gavice. Dana 3. kolovoza održao se glazbeni hepening Najmaškaraniji grada i predstavljanje karnevalskih grupa na Trgu od oružja uz glazbu grupe Salsa e Punto. Završna priredba Internacionalnoga ljetnoga kotorskog karnevala održana je u subotu 4. kolovoza. U veličanstvenom defileu kroz špalir mnogobrojnih gostiju i njihovih domaćina, u kojem je prema procjeni organizatora bilo oko 35.000 promatrača, sudjelovalo je više od 20 karnevalskih grupa – 15 iz Kotora, po dvije iz Makedonije, Rijeke i Korčule, te po jedna iz Budve, Pančeva i sa Sicilije. Glazbenu potporu karnevalskoj povorci dala je i kotorska Gradska muzika, kao i Gradska glazba Šibenik. Prije službenog defilea klape Nareta iz Mostara, Reful iz Splita, Dubrava iz Dubrave i Podvorje iz Splita, izvele su poznatu pjesmu "Bokeljska noć" kao poklon karnevalu od Peraškog festivala klapa. Vesela karnevalska povorka, duga dva kilometra, krenula je od nekadašnjeg hotela "Fjord", preko rive do Tabačine, da bi ulicama Staroga grada sudionici karnevala prodefilirali do Glavnoga gradskog trga, gdje je zabava nastavljena do ranih jutarnjih sati. Nekoliko tisuća posjetitelja zabavljao je glazbeni sastav "Taliri" iz Dubrovnika i "Kulersi" iz Beograda.

Humanitarna revija „Dikka Aspida“

Humanitarna modna revija Dijane-Dike Saveljić, pod nazivom „Dikka Aspida“, održana je 16. kolovoza na kotorskoj Citadeli. Sav prihod od ulaznica i sponzora, u iznosu višem od tri tisuće eura, namijenjen je poboljšanju uvjeta na kirurškom odjelu Opšte bolnice Kotor. Ova humanitarna akcija okupila je veliki broj posjetila-

Modeli

Spektakularan izgled Citadele

ca, koji su imali priliku vidjeti 52 unikatna modela Dikkinih haljina, nastala tijekom proteklog desetljeća. Pistom su prošetale mlade atraktivne Kotoranke, od kojih je većini to bio premijerni nastup. Predivno dekorirana Citadela te je večer

ri odisala pomalo mističnom atmosferom pa nam se na trenutke činilo da sudjelujemo u nekoj bajci u kojoj je sve lijepo i moguće. Na modelima, s ručno rađenim detaljima, mogla se 'iščitati' sva kreativnost, energija i ljubav njihove krea-

torice. Ova iznimna žena, majka, trenerica plivanja, kreatorka potvrdila je ovom revijom po tko zna koji put da je uz sve i veliki humanist. Najavljeno je da će akcija za pomoć kotorskoj bolnici biti nastavljena te da će u sljedećem razdoblju biti organizirano još nekoliko sličnih programa.

Bokeljska noć

Najstarija turistička kulturno-zabavna manifestacija Bokeljska noć održana je u subotu 18. kolovoza u akvatoriju Kotorskog zaljeva. "Fešta nad feštama" privukla je oko 30.000 posjetilaca koji su uživali u originalnim kreacijama dekoriranih barki.

U defileu od muljanske rive, uz hotel "Fjord" do Lučke kapetanije sudjelovale su 44 barke, a oduševljeni promatrači pozdravljali su ih s kotorske rive. Motivi za dekoriranje bar-

Kotorska riva

Prvo mjesto „Titanic“

ki uglavnom su bili inspirirani aktualnim događajima, ali bilo je i onih inspiriranih religijom, historijom, bajkama i crtanim filmovima, a svaka od njih imala je određenu poruku. Peteročlani žiri u sastavu: Jasminka Grgurević, Mladen Lučić, Mirko Vičević, Goran Petrović i Slavko Mandić odlučio je da barka pod nazivom “Sto

godina Titanika” zaslužuje prvo mjesto. Drugo mjesto pripalo je kreaciji “Sveti Matija”, a treće “Motoru na vodi”. Kreacije su nagrađene i novčano pa je prva dobila 1.500 eura, druga 1.000 eura, treća 500 eura. Nakon defilea, po tradiciji, priređen je veliki vatromet koji je obasjao zidine Staroga grada, a fešta je nastavljena po tr-

govima i pjacama okruženim zidinama do ranih jutarnjih sati. Bokeljsku noć, svečanost na moru, Kotorani su počeli organizirati krajem 19. stoljeća. Zabilježeno je da je 1938. godine u toj fešti sudjelovao i engleski kralj Edward, a 1959. godine predsjednik Jugoslavije Josip Broz Tito.

Kulturna događanja u Tivtu

Fešta od rogača

U Donjoj Lastvi održana je 29. srpnja treća po redu Fešta od rogača, u organizaciji Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“. Pred velikim brojem mještana i furešta nastupili su: Modni klub „Modest“, pjevačko društvo „Vazda mlađi“, tivatska klapa „Jadran“, a specijalni gosti bili su tamburaši iz Vinkovaca „Slavonska zora“. Lastovske domaćice spremile su delicije od rogača, a ribe i vina bilo je za svakoga. Sve je podsjećalo na nekadašnje „Lastovske dane“ kada je riva bila prepuna nasmijanih lica. Posjetitelji nisu skrivali oduševljenje glazbom, ambijentom, gostoprimstvom. Održavanje ovogodišnje Fešte od rogača još je jedan veliki uspjeh „Dux Croatoruma“ ako se ima u vidu da su financijska sredstva bila značajno smanjena. Ipak, ljudi iz ove nevladine udruge uspjeli su zaokružiti financijsku konstrukciju i obogatiti turističku

Delicije od rogača

„Slavonska zora“ iz Vinkovaca

ponudu Tivta, dokazujući time da ljubav prema svome gradu ne završavamo samo na riječima, već je konkretna djelima.

Fešta u Gornjoj Lastvi

Dio bogate turističke ponude Tivta svakako je i tradicionalna Gornjolastovska fešta, koja se 4. kolovoza održala 36. put. U starome, živopisnome gornjolastovskom selu, pred crkvom Rođenja Blažene Djevice Marije, koja već 602 godine bdije nad Lastvom, okupili su se mještani i njihovi gosti. Bokaljska mornarica otplesala je kolo uz potporu Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat, nakon čega je posjetitelje razveselio nastup glazbenog sastava „Delta“ iz Ploča. Dobar provod, uz lijepu glazbu, potrajao je do kasno u noć.

Purgatorije

Purgatorije ove godine traju od 1. srpnja do 15. rujna pa publika još uvijek ima priliku uživati u raznovrsnim kultur-

nim sadržajima. Organizator ovoga kulturnog projekta, Centar za kulturu Tivat, ponudio je 74 raznovrsna i kvalitetna programa. Uz mnoštvo kazališnih predstava, koncerata, poetskih večeri... iznimnu pažnju izazvao je koncert jedne od najvećih glazbenih zvijezda s ovih prostora - Zlatana Stipišića Gibonija. Tačnije, dva uzastopna koncerta! I uz to, veliki je broj onih koji nisu uspjeli doći do karte i uživati u njegovim poznatim skladbama. Uvod u veliki spektakl, tijekom obje večeri, bio je jednosatni nastup makedonskoga gitarista Vlatka Stefanovskog, koji je zagrijao publiku obradom poznatih etno pjesmi „Jovano, Jovanke“, „Čukni vo drvo“, „Ubavo devojče“... Nakon toga na scenu je stupio Gibonni i atmosfera je dostigla vrhunac. Smjenjivale su se poznate pjesme „Ovo mi je škola“, „Tempera“, „Ne odustajem“..., a publika je uzbuđeno reagirala na svaku pjesmu. Četiri puta se vraćao na bis, što najbolje govori o atmosferi i oduševljenju publike!

Gradska glazba Tivat

Kolo Bokeljske mornarice u Gornjoj Lastvi

Gibonni na koncertu u Tivtu

Vjerna „Brodolomka“

Kratki osvrt na 25. “Barski Ljetopis”

Piše:

Vladimir Marvučić

Festival koji nosi ugledno ime jedne od prvih pisanih kronika među Slavenima, nastale upravo u ovom gradu, doživio je svoj ‘srebrni pir’. Prigoda je to da se ukratko prisjetimo što se u proteklih četvrt stoljeća događalo na referentnim točkama barske kulturne zbilje.

Izuzimajući prvih nekoliko godina koje su obilježene tada još uvijek kreativno živućim kulturnim prostorom bivše države, ono što “Barski ljetopis” čini iznimkom u ozračju ratnih truba i pokliča s početka 90-ih godina je svojevrsni kulturni ‘egzil’, odnosno utočište onim kulturnim djelatnicima koji nisu bili u suglasju s ondašnjim pozivima ‘krvi i tla’. Poput građana Bara, koji su

tih godina unatoč ‘trendu’ svoj politički kompas usmjerili ka očuvanju domicilnih, zapravo duboko europskih vrijednosti, Festival je slijedio ovakav trag, inzistirajući na idejama kulturnog prožimanja, suživota i neodvojivosti principa općeg i posebnog. Kao posljedica ovih ‘programskih načela’ nastali su umjetnički izričaji čijih se dosega ne bi postidjela ni puno veća ni povijesno ‘sretnija’ za-

jednica. Uz iskreni 'naklon' za sve što je učinjeno, ipak treba iznijeti i neke prijeporne činjenice glede organizacijske te nadasve tehničke naravi, čega nije bio lišen ni upravo završeni "Ljetopis".

Kao što smo već u sličnim prilikama upozoravali, nastavlja se nedostatna kulturna uporaba uljudbenog dragulja kakav je Stari grad Bar. Umjesto da se ovaj prekrasni prostor koji je sam po sebi svojevrsna pozornica iskoristi i dodatno istraži za nove sadržaje, i dalje se inzistira na održavanju većine programa u središnjim gradskim područjima u uvjetima posve 'neravno-pravne borbe' s obližnjim lokalima iz kojih dopire neopisiva buka. Ova buka koju samo cinici mogu nazvati glazbom, žalosno ne oskudijevajući u konzumentima koji se vole zvati ili 'tranzicijskim dobitnicima' ili 'naraštajima 21. stoljeća', gotovo je nadrealni kontrapunkt onome što autentični kulturni 'avanturisti' svojim angažmanom pokušavaju prikazati i dokazati. Pitanje zbog čega u našim primorskim gradovima ima sve manje mediteranske glazbe ili čak nimalo, ali i drugih vrsta kvalitetne glazbe, daleko bi nas odvelo i nedvojbeno bi zaslužilo poseban tekst na ovu temu.

Riječ-dvije i o ovogodišnjem programu. U vremenu sveopće recesije, ovogodišnji je "Ljetopis", premda možda konceptijski nedostatan, ipak uspio ostati na tragu one niti koja ga je održala u 'životu' i dovela do hvalevrijedne 'srebrne obljetnice'. Kao i uvijek, likovni program kojim suvereno ravna karizmatična Anastazija Miranović, bio je najbolji dio Festivala. Nekoliko sjajnih izložbi te "Fashion show" u kojem nas je spomenuta umjetnica svojim 'povratkom' u 60-e zapravo željela vratiti radosti življenja ("Joie de vivre"), bili su pojed-

načno i skupno pravi kulturni happening. Književni program, za koji pohvale zaslužuje gđa Mila Čordašević, također je bio na zavidnoj intelektualnoj razini, a književne večeri s renesansno raskošnim i uzbudljivim Lukom Paljetkom, te sjajnim Milisavom Popovićem, Igorom Marojevićem, Ksenijom Popović i Milanom Vujovićem bili su uzbudljivi literarni 'eksperimenti' pod otvorenim nebom. Glazbeni program također je imao svoje dojmljive trenutke. Spomenut ćemo izvrsne koncerte virtuoza kakav je Jovan Kolundžija ili cijenjena Dragana Del Monaco, mladih umjetnika poput studenata izraelskog "Ber Sheva" konzervatorija, ali i sjajne zavičajne dosege Aleksandre Vojvodić-Jovović, Safeta Drljana, Merite Subašić, Bojane Brajović i Vladimira Domazetovića. Kazališni program bio je tradicionalno dobar i umjetnički temeljit, ponajprije zahvaljujući

sjajnim tekstovima, ali i glumcima. Izdvojiti ćemo, slučajno ili ne, po dvije beogradske i zagrebačke predstave. Najprije, tu je "Indigo" u kojem nastupaju sjajni Branislav Lečić, Danica Maksimović i Marija Vicković, te "Ja i ti" u kojima su odlične Branka Stojković i Olivera Viktorović-Đurašković iz Bitef Teatra. Zagrebački kazališni 'tim' također je bio izvrstan. U komadu "Art" oduševili su glumci Aplauz teatra Ivan Jončić, Slavko Juraga i Zijad Gračić, dok u "Terapiji" teatra Rugantino briljiraju Gordana Gadžić, Siniša Popović i Luka Dragić.

Na kraju, premda svjesni da su svi festivali u regiji, pa i "Barski ljetopis", ponekad skloni kreativnim posrnućima, srećom kratkotrajnim, nadamo se i iskreno želimo da 'zlatni pir' bude obilježen u puno sretnijem i kulturno izazovnijem ozračju.

Viktor Vida i Boka

Priredio:
Tripo Schubert

U koncertnoj dvorani Muzičke škole „Vida Matjan“, crkvi sv. Duha u Kotoru predstavljena su Sabrana djela Viktora Vide, najvećega bokeljskog pjesnika dvadesetog stoljeća.

U ime izdavača – „Dore Krupeve“ d.o.o. iz Zagreba i Hrvatske bratovštine 809 iz Zagreba govorila je Maja Tabak Slošić. „Pozdravljam vas u ime izdavača knjige - Sabrana djela Viktora Vide. Zahvaljujem HGDCG, a posebno gosp. Tripu Subertu za organizaciju i pomoć koja nam je bila potrebna za predstavljanje ove vrijedne knjige. Zahvaljujem ravnateljici Muzičke škole „Vida Matjan“ koja nam je ustupila ovu lijepu dvoranu, kao i gospođi Dijani Milošević koja je pripremila učenice Miju i Branku koje su čitale izvode iz proze i poezije te Anji Radonjić koja nam je svojom glazbom na gitari uljepšala ovu večer. Prvo predstavljanje knjige bilo je u Zagrebu u proljeće.

Djela Viktora Vide tiskanu su u dvije knjige u tvrdom

Ako Bokokotorski zaljev izaziva tako snažne osjećaje u putnika-namjernika, kakav li tek onda to „more okovano brdima“ ima utjecaj na duhovno formiranje njegovih stanovnika.

uvezu, u nakladi od 400 primjeraka. U prvoj knjizi sabrane su na 276 stranica pjesme, pjesme u prozi i prepjevi, a u drugoj, na 382 stranice, eseji, kritike, feljtoni i polemike. Izdanje je opremljeno i bibliografijom, indeksom osoba kao i pogovorom Branimira Donata te dodatkom s novoistraženim podacima o Viktoru Vidi i njegovoj obitelji, autora Željka Brguljana.“

O Viktoru Vidi govorio je Željko Brguljan, koji je između ostalog rekao:

„Brojnim su upitima vezanim za život i sudbinu hrvatskog književnika Viktora Vide započinjali predgovori i uvodi malobrojnih izdanja njegova, prvenstveno, pjesničkog djela. Iako ni danas ne znamo odgovor na mnoga od tih pitanja, sigurni smo da je na Vidin ži-

votni put, a osobito na njegovo formiranje, ljudsko i umjetničko, presudan utjecaj imao prostor njegova rođenja i odrastanja. Još je davnih dana učeni francuski novinar i putopisac Charles Yriarte primijetio da Bokelji imaju specifični karakter koji je uvjetovan snagom neponovljiva pejzaža zavičajnog im prostora. I mnogi drugi putopisci, nakon što su prvi puta uplovili u Zaljev, zabilježili su dojmove koje je gotovo neljudski pejzaž Boke kotorske ostavio na njih. Kakve taj veličanstveni prirodni amfiteatar budi u putniku misli i razvija osjećaje možda bolje od drugih opisao je pjesnik Frano Alfirević, kojemu je Boka bila prostorom njegova odrastanja. Ako Bokokotorski zaljev izaziva tako snažne osjećaje u putnika-namjernika, kakav li

tek onda to „more okovano brdima“ ima utjecaj na duhovno formiranje njegovih stanovnika. Ne možemo, dakle, odgovoriti na mnoga pitanja vezana za sudbinu Viktora Vide, ali baštineći rođenjem i posvajajući odrastanjem iste prirodne ambijente i slične duhovne elemente, možemo reći da su se Vidin vanjski nastup vesela karaktera i nemirna duha, kao i njegov unutarnji svijet – kompleksan i konfliktni, formirali pod utjecajem prirodnih oprečnosti zaljevskog pejzaža. Unutarnji svijet budućega pjesnika s jedne strane oblikovao je veseo i buran život onodobnoga multinacionalnog Kotora. S druge strane, dramatični bokeljski pejzaž, veličanstven i tragičan, nadljudski i mističan, pun fantastičnih oblika i sjena koje se formiraju na padinama kamenih vrleti, ovisno o vremenskim mijenama, razvio je u mladom Vidi bogati unutarnji svijet, duboku melankoliju, a kasnije kad je otputovao, bez povratka, preko mora i oceana, bolno ga je pritiskala nostalgija za izgubljenim zavičajem. Tragičnost osobnoga životnog puta, kao i tragičnost sudbine hrvatskog naroda, kojemu je cijelim bićem pripadao, bio je prevelik teret koji je pjesnik svakodnevno trpio daleko od domovine. Još u vrijeme Vidina djetinjstva, u Boki snažno razvijen kult smrti usmjeravao ga je onostranom. I nije ga formirao samo „pjev ptica iz bori-ka“ ili vrtovi naranača... nego i mističnost prostora u kojima je prebivao – u rodnom Kotoru i dragome mu Perastu. Prateći zrake koje kroz odškrinute škurete plešu po stvarima u tinelu obiteljske kuće, radala se u njemu profinjena senzi-bilnost. I misli su mu titrale poput sunčevih zraka po drvenom bajulu, vezenoj tavalji, po majolici i staklu... A što je tek proživljavao lutajući obalama

Zaljeva! S beskrajno dugim jesenskim kišama, kada se oblaci spuštaju duboko prema morskoj površini pretvarajući Zaljev u vulkansko grotlo, nije se ni mogao formirati bez duboke melankolije, bez osjećaja svemirske samoće. Pa zar je drugačije mogao i pisati od onog što je nosio u sebi?

Vidina djela nam jasno govore – bio je duboko osamljen. Hodao je sam svijetom riječi i zvukova. Kročio je k svijetu tišine... Smrt je u djelu Viktora Vide sveprisutna – preko prisjećanja na mrtve pretke i na ‘duše umrlih stvari’ djetinjeg

mu doma pa do predosjećaja, pa čak i prizivanja osobne smrti. I kako je moguće da je njegov posljednji korak popraćen tolikom nevjericom i šokom kada ga je u svojim stihovima gotovo nagovještavao.

No dva desetljeća ranije, u predratnom Zagrebu, Vida plijeni pažnju svojim šaljivim nastupima i ekscesima u lokalima i po pustim ulicama noćnoga grada. Duhovit i bučan, sklon ekshibicionizmu i spektaklu, u društvu omiljen, ničim nije dao naslutiti svoj tragičan svršetak.

***Viktor Vida (desno)
s Heliodorom
Prelesnikom
vrijeme studija
u Zagrebu***

Ako i ne možemo, osobito s tolikim odmakom, dublje pro-
niknuti u karakter prerano i
tragično preminulog pjesnika
Viktora Vide, s više sigurnosti
možemo, zahvaljujući istraže-
nim vrelima, iznijeti do sada
javnosti nepoznate podatke
o rođenju samog pjesnika, a
posebno o njegovim korije-
nima. Kroz dugi niz stoljeća
pjesnikova obitelj prebivala
je na području triju država, a
sam Viktor Vida u svom krat-
kom životu u čak četiri grada,
od rodnog Kotora, preko stu-
dentskog Zagreba, izbjegličkog
Rima, do dalekoga emigrant-
skog Buenos Airesa.

Viktor se rodio u Kotoru, u
zoru 2. listopada 1913., u 5
sati i 15 minuta. Porođaju

je pomagala primalja Milka
Schubert. Kršten je u kotor-
skoj prvostolnici 1. studenog
1913. od kanonika Marka
Vučkovića, kotorskog župni-
ka, dobivši uz djedovo ime
Viktor još i imena: Marija, Tri-
pun, Antun.

U rodnome gradu Viktor je
pohađao pučku školu i gimna-
ziju, lutao obalom i baštinama
oko Kotora, ili se opijao vese-
lom i bučnom svakodnevni-
com starodrevnoga grada pod-
no brda Sveti Ivan, opasanog
visokim zidinama. Međutim,
Viktoru je najveće zadovolj-
stvo pružao boravak u Pera-
stu. O tome piše: 'Krao sam
se kroz vrtove naranča, šuljao
sobama, u kojima je kroz stare
zastore odzvanjalo nebo, odra-

zujući se na bakrenim sudo-
vima i pliticama od majolike...
Pred kućom su cvale akacije.
S mora je dopirao miris ljetnog
vjetra, koji se je miješao s miri-
som starine u sobama...' Iako
u Kotoru prisutni jedva stolje-
će i pol, Vide su se ženidba-
ma srodili sa starim kotorskim
obiteljima te su usvojili i s po-
nosom gajili bokeljske tradici-
je u kojima se zrcalio hrvatski
nacionalni duh većinskog sta-
novništva inače multinacio-
nalnog Kotora XIX. i početka
XX. stoljeća. Nerijetko su, kao
članovi drevne Bokeljske mor-
narice, sudjelovali u nastupi-
ma Mornarice, posebno u Tri-
pundanskim svečanostima.
I samog Viktora nalazimo na
starim fotografijama već u dje-

čačkoj dobi u odori Bokeljske mornarice. Kasnije, kao srednjoškolac, nastupa u blagdanskim povorkama. Tako u albumu njegova školskog kolege nalazimo i fotografiju procesije ulicama Kotora na dan sv. Tripuna – 3. veljače, oko godine 1930.: Viktor u odori bokeljskog mornara ponosno stupa iza svećenstva koje nosi *Slavnu Glavu* – relikvijar s lubanjom sv. Tripuna. Lice mu je ozbiljno s izrazom ponosa pa i prkosa. Sva je prilika da je već bio kažnjen preseljenjem iz rodne mu Boke.

Dakle, Viktor se nakon 6. razreda gimnazije oprašta od voljenog zavičaja – Kotora i Perasta, seli se i nastavlja školovanje u Podgorici, gdje mu otac biva premješten na službovanje. Rodna Boka i osobito Perast ostali su trajno pohranjeni u sjećanjima i zarobljeni u duši našeg pjesnika pa on i desetljeća kasnije, u dalekoj Argentini, piše: 'Rođen sam u Kotoru, velikoj smeđoj tvrđavi, ali kad me pitaju za zavičaj, kao što prsti traže i otkidaju najljepši cvijet, moja duša odabire Perast. On je grad duše, tužno veselje duše, kao njegovi vrtovi s ružama, koji raduju oči. On mi je zarana ispunio duh vedrinom, kao zdenac, u kojem se prelamaju zrake. U njemu sam već u djetinjstvu nazreo nužni red sklada, odazive nevidljive geometrije među stvarima...' Maturirao je u Podgorici u lipnju 1932. s vrlo dobrim uspjehom. Sljedeće godine obitelj Vida seli se u Zagreb gdje se Viktor upisuje na Filozofski fakultet. Obitelj se nastanila u slikovitome zagrebačkom kvartu Trešnjevci.

Tijekom studija Viktor upoznaje pjesnika Tina Ujevića i književnika Ljubu Wiesnera, s kojima ga veže dugogodišnje druženje i prijateljstvo. I ne samo s njima, već se Vidin krug prijatelja širi do nemalog auditorija koji je bio svjedo-

**Viktor Vida u odori
Bokeljske mornarice**

kom šala i maštovitih nastupa našega talentiranog ne samo pjesnika, već i glumca. Stoga ne čudi da će ga vršnjak i prijatelj, književnik Ranko Marinković, ovjekovječiti u svom romanu *Kiklop*, u liku lakrdijaša Uga, koji je spreman sebe žrtvovati za efektanu i paradoksalnu scenu.

Vida je diplomirao u listopadu 1937. Naredne godine dobiva stipendiju Talijanskog zavoda za kulturne veze s inozemstvom za jednogodišnji studij u Rimu. Ondje studira talijanski jezik i književnost, a po povratku 1939. radi kao knjižničar u Talijanskome kulturnom institutu u Zagrebu. U rujnu 1941. imenovan je suplantom, potom profesorom Prve muške realne gimnazije u Zagrebu, a 7. listopada iste godine vjenčao se u crkvi sv. Blaža s Anom Ruhl. Sljedeće 1942. godine sa suprugom napušta Zagreb, odlazi u Italiju, najprije na venecijanski Bijenale, a zatim u Rim. Radi kao

prevoditelj i član uredništva u Agenzia Giornalistica Italo-Croata do njezina raspuštanja u rujnu 1943. Ostaje bez namještenja, u vrlo teškoj situaciji, koju na trenutak stavlja u drugi plan radosni događaj – rođenje jedinca sina Klaudija u studenome te godine.

Na jesen 1946. dobiva činovničko mjesto u vatikanskoj misiji u Rimu. Na tom je mjestu Vida, prema pisanom svjedočanstvu, pokazao kršćanski duh razumijevanja i ljubavi prema izbjeglicama i ratnim stradalnicima. U Rimu je često zalazio u kavanu Greco – poznato bohemsko sastajalište, gdje je stekao brojne znance među talijanskim književnicima i umjetnicima. U rujnu 1947. dobiva nastavničko mjesto u hrvatskoj izbjegličkoj gimnaziji u mjestu Bagnoli pokraj Napulja, nakon što je njegov prethodnik prof. Vilim Peroš prokazan, izručen Jugoslaviji i likvidiran.

Početak 1948. sa suprugom i sinom napušta Italiju i parobrodom Santa Cruz odlazi u Argentinu. Podnosi svu težinu emigrantskog života prihvaćajući svakojake, i teške i neugodne poslove, dok nije u ožujku 1950. dobio mjesto državnog činovnika. Od mizerne plaće obitelj Vida teško preživljava, a sam Viktor doživljava i mnoge nepravde. Godina 1954. bila je izuzetno bolna za Vidu – 20. travnja umire mu u Zagrebu otac Rikard, a samo deset dana kasnije i majka Josipa, od koje se, kao nekad i od zavičaja, bolno rastaje (cit.): 'U svijetloj kućici kraj mora / na elegičnoj obali Perasta / Ti ćeš ostati uz igračke djetinjstva / zauvijek...' Ipak, tu su i događaji koji znače priznanje i podižu moral – u Argentini mu izlaze dvije zbirke pjesama: *Svemir osobe* (1951.) i *Sužanj vremena* (1956.). No, izgleda da nikakav uspjeh nije mogao spriječiti Vidin skori odlazak. U lipnju 1960. objavljena mu je u Hrvatskoj reviji pjesma *Otrovane lokve*, iz koje naslućujemo u kolikoj mjeri mu je život postao teretom i na kakvo 'rješenje' smjera: (cit.): 'Nije teško umrijeti. / Teško je živjeti: / lomiti se na asfaltu. / ... / A smrt – sretnoga li hipa!...' Samo tri mjeseca kasnije, kišnoga nedjeljnog jutra 25. rujna 1960. u 9 sati i 15 minuta skončao je pod kotačima jurećeg vlaka. Pokopan je na gradskom groblju Chacarita u Buenos Airesu, u grobu na kojem stoji latinski natpis: *Ars longa, vita brevis*.

Opraštajući se od prijatelja Viktora Vide 27. rujna 1960. u dalekoj Argentini svoj je nadgrobni govor Vinko Nikolić završio riječima: 'Viktore, dragi mrtvi druže, živjet ćemo od Tvojih pjesama jer u njih si salio svoju bolnu dušu i prelio sve ljepote jednoga čarobnog svijeta, satkao sav obilni sjaj misli i riječi, izrazio sav onaj divni začarani svijet što si ga u sebi nosio – ta kakovo je čudo da si posjedovao toliku Ljepotu kad si se rodio u Boki.'

O IZDAVAČIMA

Privatna izdavačka kuća Dora Krupićeva osnovana je 1994. godine. Osnovao ju je Tvrtko Zane. Gosp. Zane studirao je na istom fakultetu kao i Viktor Vida. Gosp. Zane bio je književni kritičar, esejist i antologičar, suosnivač i tajnik časopisa *Kritika*, član uredništva mnogih stručnih časopisa, kao i profesionalni književnik. Od početka 60-ih godina objavljuje pod pseudonimom Branimir Donat. Najviše je pisao o suvremenim hrvatskim piscima, bavio se književno-povijesnim temama te pisao i o drugim južnoslavenskim književnicima i književnim

uglednicima te mnogim svjetskim piscima, posebno ruskim i francuskim. Njegovom zaslugom došlo je do realizacije ovog projekta. Za života uspio je obaviti težak posao traganja za Vidinim djelima, raspršenim po svijetu, te ih skupiti i prirediti za objavu. Nakon njegove smrti, prije dvije godine, brigu o projektu preuzela je njegova supruga gosp. Zorka Zane, a uz pomoć njihova prijatelja, našeg člana i nekadašnjeg predsjednika Bratovštine u Zagrebu prof. Zvonimira Janovića, ponudeno nam je kao Bratovštini da nastavimo i završimo projekt izdavanja knjige *Sabranih djela Viktora Vide*. Kako je temeljna zadaća naše Bratovštine kulturna djelatnost i očuvanje baštine, s velikim zadovoljstvom, zahvalnošću i veseljem prihvatili smo ponudu, a naš dopredsjednik prof. Željko Brguljan prihvatio se posla na završavanju knjige.

Bratovština Bokeljska mornarica 809 Zagreb je ogranak dvanaest stoljeća stare institucije sa sjedištem u Kotoru. Zagrebačka bratovština djeluje na području kulture i očuvanja baštine i tradicije od 1924. godine, u početku kao zavičajno društvo. Bratovština ima 450 članova, od najmlađih, ovogodišnjega maloga admirala Serdarevića, podrijetlom iz Tivta, obitelji Pean do najstarijih koji se bliže stotoj, Gracijela Brkana Petričevića. Naša Bratovština dala je u tom razdoblju mnoge istaknute osobe iz znanstvenog, kulturnog i političkog života Hrvatske. Radom na projektima ostvaruje suradnju s mnogobrojnim institucijama u Hrvatskoj i Crnoj Gori. Posebno surađujemo s HGDCG, hrvatskom manjinom u Crnoj Gori te se brinemo o očuvanju kulturne baštine bokeljskih Hrvata. Okupljamo se redovito, ali uvijek na Tripundan, gdje slavimo sv. Tripuna u crkvi sv. Marije na Dolcu, te na tradicionalnoj Bokeljskoj večeri

Tradicija koja traje

Piše:

Jozo Gjurović
Tomislav Brguljan

Prim. dr. Josip Gjurović, predsjednik Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ -Zagreb podsjeća čitatelje na povijest ogranka Bokeljske mornarice u Rijeci. „U drugoj polovici 19. vijeka, još kad su nam povoljni vjetrovi punili jedra, pa i kad su pomalo nestajali u dimu ‘garbuna’, uz Trst, glavnu luku Austro-ugarske mornarije, razvijala se i Rijeka. Riječka regija počela je stvarati školovane kapetane (Pomorska škola u Lošinj 1804., u Bakru 1849.) i okupljati pomorce i njihove obitelji s naše jadranske obale, naročito iza I. i II. svjetskog rata i nakon raspada Jugoslavije. Tako se kroz protekla desetljeća u Rijeci i Sušaku okupio znatan broj Bokelja i njihovih obitelji. Mnogi su, osim na moru, i na kopnu postali istaknuti i aktivni građani Rijeke, sada prosperitetnog centra Primorsko-goranske županije. Iznenadili smo se koliko ih se okupljalo u Guvernerovoj palači kad smo u Pomorskome muzeju 22. 11. 2011. prezentirali knjigu Željka Brguljana *Pomorstvo Bokeljske na slikama Blazija Ivankovića*. Taj susret s uz-

Bokeljska mornarica u Rijeci ima dugu tradiciju, a formalno je osnovana 1962. godine kao Podružnica Bokeljske mornarice - Kotor.

**Gradonačelnik
Obersnel i mons. Lučić sa članovima
Bokeljske mornarice**

budljivom i bogatom prošlošću i s Bokeljima iz druge i treće generacije oživio je brojna sjećanja i topli osjećaj zajedništva s rodnim krajem. Željeli smo tom prigodom potaknuti čvršću povezanost bratovština Bokeljske mornarice u Hrvatskoj, za što je potrebno imati i definirani status Udruge.

Aktivirala se već prisutna želja za nastavkom djelovanja riječke bratovštine Bokeljske mornarice, koja je smrću Vjekoslava Pesentija i smjenom generacija imala kraći zastoj. Zahvaljujući entuzijazmu mladih i iskustvu starijih – zamišljeno je brzo i učinjeno, o čemu će nas izvijestiti To-

Tradicionalno kolo

mislav Brguljan, diplomirani pravnik, vrlo aktivni i ekspeditivni član užeg vodstva riječke bratovštine. Zacrtni su i daljnji zajednički programi u društvenom i kulturnom djelovanju.“

Tradicijska Bokeljske mornarice 809 pomno je čuvana i izvan Kotora i Boke kotorske, a to osobito kroz ogranke koji u Hrvatskoj djeluju gotovo cijelo stoljeće (Zagreb). Bokeljska mornarica u Rijeci ima dugu tradiciju, a formalno je osnovana 1962. godine kao Podružnica Bokeljske mornarice 809 Kotor. Od osnivanja Bokeljska mornarica u Rijeci, s manjim prekidima djeluje do danas s time da od 1972. djeluje kao samostalna nevladina udruga.

Kako je i uvodno spomenuto u kraćem razdoblju aktivnosti su bile manjeg opsega, a zatim je ponajprije zbog smjene generacija prijetio i prestanak funkcioniranja Ogranka Rijeka. Na poticaj Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809 Zagreb, a ponajprije zahvaljujući inicijativi i nesebičnom doprinosu dr. Joza Gjurovića, ponovno je punim plućima započela djelovati i Hrvatska bratovština Bokeljska mornarica 809 Rijeka (da-

lje u tekstu: Bokeljska mornarica Rijeka).

Bokeljska mornarica u Rijeci od osnivanja 1962. godine uvijek je imala svoj odred, u čemu su izniman doprinos dali Vjekoslav Pesenti, Tripo i Marijo Seifert, kao i predsjednici prof. Ivo Kamenarović, kap. Božo Brajak i pok. Anton Marasović. Upravo je danas Bokeljska mornarica Rijeka sazidana na temeljima koje su oni postavili.

Zbog toga nam je posebno zadovoljstvo da je 24. siječnja 2012. za predsjednika Bokeljske mornarice Rijeka izabran kap. Božo Brajak, čiji je profesionalni i osobni život isprepleten ljubavlju prema moru, dugogodišnjim pomorskim praktikumom i aktivnostima u Bokeljskoj mornarici. Na daleko je poznat kao vrstan pomorac, a bolji poznavatelj znaju da je vezan uz Bokeljsku mornaricu još od dječaćkih dana od 1938. kada je imenovan malim admiralom Bokeljske mornarice 809 Kotor (Admiral je tada bio pok. Rudolf Giunio.). Svojim plemenitim, iskrenim i poštenim pristupom te kontinuiranim radom i prisutnošću ostavio je već sad neizbrisiv trag u djelovanju Bokeljske mornarice Rijeka.

Za potpredsjednika je izabran prof. Siniša Mišković.

Bokeljska mornarica Rijeka i danas održava tradiciju, nastupa sa svojim odredom u tradicionalnim odorama i oružjem. Ove godine odred je postrojen u lipnju 2012., a kolo Bokeljske mornarice odigrano je 15. 6. 2012. na Korzu u Rijeci u čast sv. Vide, zaštitnika Rijeke i dana Bokeljske mornarice Rijeka. Tom prilikom gradonačelnik Grada Rijeke dr. Vojko Obersnel primio je Bokeljsku mornaricu Rijeka i uputio prigodni pozdravni govor, a svečanost je uvećao i izaslanik biskupa Riječke nadbiskupije mons. Lučića.

Ljubav prema Boki i Bokeljskoj mornarici na poseban način dolazi do izražaja izvan zavičaja, a doprinos svakog pojedinca je bitan jer ovaj korak koji smo napravili u Rijeci sigurno ne bi mogao biti ostvariv bez njihova entuzijazma i angažmana. Veliki poticaj prilikom ponovnog podizanja ogranka u Rijeci dao je prof. Siniša Mišković iz Perasta, kolo ne bi uspjelo bez kolovođe Đorđa Grgurevića iz Škaljara, koji za svaku probu nesebično prelazi više od 100 kilometara, niti bez Josipa Seiferta i Tomislava Sindika koji su se pridružili inicijativi ponovnog formiranja odreda. Sklad i ljepotu kola dali su s punim osjećajem plesači podrijetlom iz Škaljara, Tivta, Perasta i Prčanja. Riječi i ritam kola ponese i igrače i sudionike te potakne osjećaj zajedništva, povezanosti i ljubavi prema rodnome kraju, tradiciji i Bokeljskoj mornarici.

Veliku potporu, iskazanu solidarnost i doprinos zahvaljujemo Pulske ogranke Bokeljske mornarice i posebno dr. Frediju Tripoviću. Izražavamo zahvalnost i viceadmiralu gospodinu Iliji Radoviću na toploj dobrodošlici i pomoći.

*U POMORSKOME MJESTU PRČANJU PREDSTAVLJENA
KNJIGA SLOBODANA PROSPEROVA NOVAKA
„BOKA KOTORSKA - OD KAMPANELA DO KAMPANELA“*

Putopis od mjesta do mjesta

Priredio:
Tripo Schubert

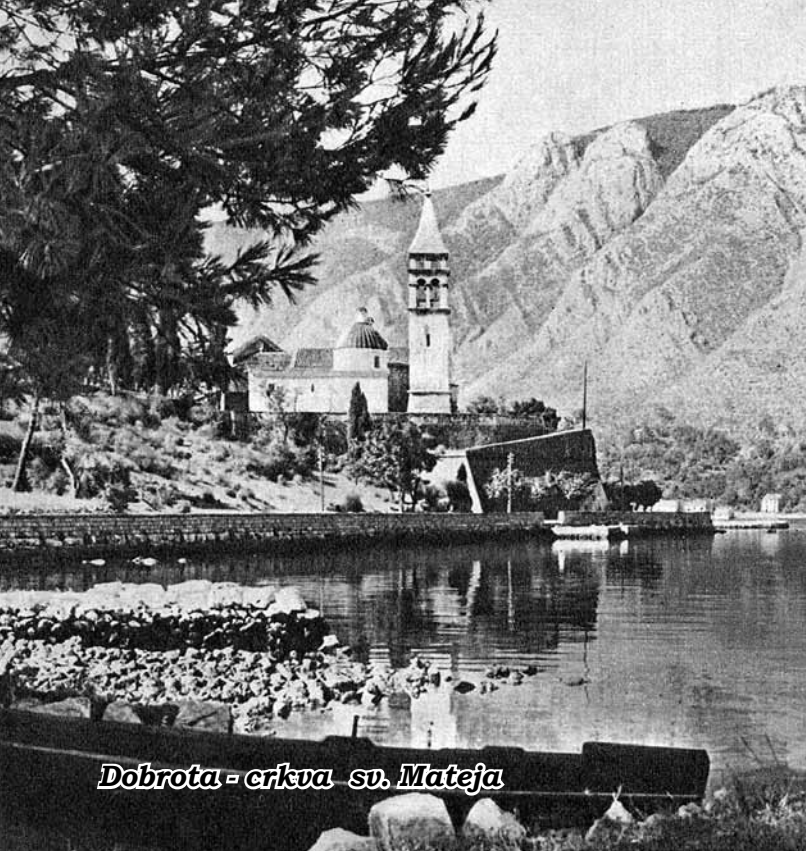
Knjiga Slobodana Prosperova Novaka „Boka kotorska – od kampanela do kampanela“ predstavljena je 14. kolovoza u Bogorodičinoj crkvi na Prčanju, u organizaciji Ekumenskog centra „Don Branko Sbutega“.

Knjigu kao i autora mnogobrojnim nazočnima predstavio je Anton Sbutega, veleposlanik Crne Gore pri Svetoj Stolici, a pomoćnica ministra kulture Crne Gore Dragica Milić rekla je kako su knjigu zajednički financirala ministarstva kulture Hrvatske i Crne Gore „i rezultat je uspješne suradnje“.

„Čitajući knjigu stiče se utisak da je autor pisao sa očiglednom ljubavlju prema ovom kraju. Stilom koji plijeni pažnju čitaoca, uz poštovanje istorijskih činjenica, specifične kulturne i duhovne dimenzije i konteksta ovog prostora, Slobodan Prosperov Novak je objektivno i kritički pristupio mnogim događajima, djelima i ličnostima iz crnogorske prošlosti“, rekla je Milić.

„Boka kotorska - od kampanela do kampanela“ predstavlja putopis od mjesta do mjesta, od kampanela do kampanela, u kojem Novak kao stalnu vertikalnu prostora prepoznaje i opisuje upravo zvonike koji svoj glas pronose podjednako poviješću i sadašnjošću.

Dobrota - crkva sv. Mateja

„Boka kotorska - od kampanela do kampanela“ predstavlja putopis od mjesta do mjesta, od kampanela do kampanela, u kojem Novak kao stalnu vertikalu prostora prepoznaje i opisuje upravo zvonike koji svoj glas pronose podjednako poviješću i sadašnjošću. Podsjetivši da termin kampanel dolazi od talijanske riječi koja znači zvonik i da je izraz udomaćen na primorju, Antun Sbutega osvrnuo se na njegov značaj u urbanom dijelu Boke kojim je ona markantno obilježena. „Kampaneli su upečatljiv prizor koji privlači pogled od ulaza u zaljev i u njegovom unutrašnjem dijelu, gdje apostro-

fira zvonike Gospe od Škrpjela i Svetog Jura-ja, zatim u njihovoj pozadini jedan od najvećih kampanela na istočnom dijelu Jadrana pored crkve Svetog u Perastu Nikole, zvonike u Gornjem i Donjem Stolivu, Svetog Eustahije, Svetog Mateja, zvonik katedrale Svetog Tripuna, Gospe od Zdravlja“, rekao je Sbutega.

Autor knjige, Slobodan Prosperov Novak, govorio je o danima provedenim u Boki koja ga je uvijek inspirirala i koju doživljava svojim zavičajem, te o druženju s don Brankom Sbutegom. „Često, boraveći u Boki, još kao mlad imao sam prilike susresti se s don Nikom Lukovićem, monsinjorom Gracijom Brajkovićem i don Brankom Sbutegom i to su moji susreti s Bokom, to su osobe od kojih sam učio, koje su mi pomogle da upoznam Boku kroz njenu povijest, književnost, arhitekturu“, rekao je Novak.

Slobodan Prosperov Novak grupira važna pomorska mjesta i gradove Boke kotorske i širega Crnogorskog primorja te pokazuje kako se taj istodobno zatvoreni i otvoreni povijesni prostor mijenjao zajedno s poviješću svijeta s kojim je bio u stalnom doticaju. Posebnu pozornost Novak posvećuje hrvatskom odnosno katoličkom elementu Boke kotorske, čiji su moreplovci, knezovi, gospoda i sveci utkali Bokokotorski zaljev na raznolike karte svijeta.

Slobodan Prosperov Novak piše o prvim stanovnicima Boke kotorske, antičkom Risanu, Kotoru, katedrali svetoga Tripuna, Pavlu Butorcu, crkvi svete Marije s grobnicom mistične blaženice Ozane, Vasku Lipovcu, manjim romaničkim kotorskim crkvicama, gotičkom reľjefu u gradskim vratima te ostalim kotorskim

Slobodan Prosperov Novak (1951.) redoviti je profesor na Filozofskom fakultetu u Splitu. Autor je nekoliko knjiga posvećenih starijoj hrvatskoj književnosti.

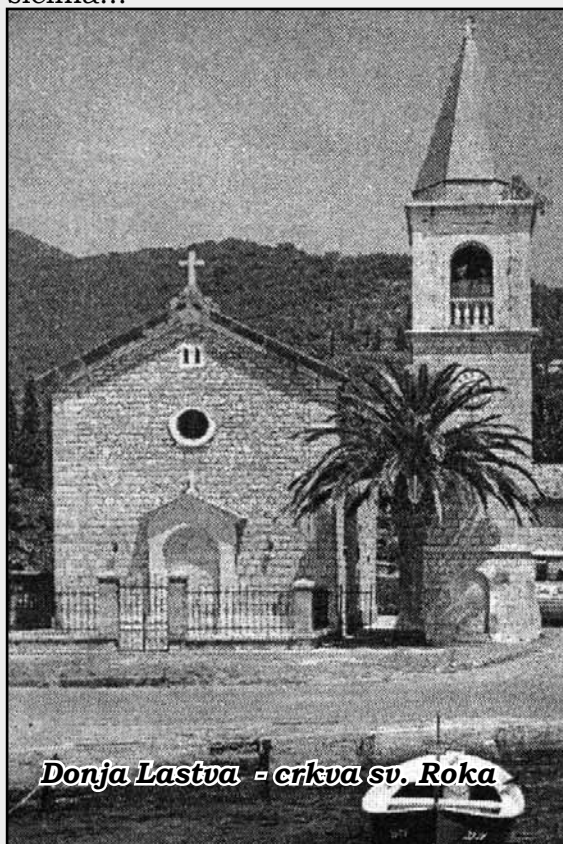
Bio je dugogodišnji predsjednik Hrvatskog PEN-a (od 1990. do 2000.) pa je sa suradnicima 1993. u Dubrovniku organizirao 59. svjetski kongres PEN-a. Godine 1998. osnovao je Mediteranski institut „Grga Novak“ na Hvaru.

Od 2001. predaje južnoslavensku filologiju na Odsjeku za slavistiku Sveučilišta Yale u New Havenu, SAD. Profesor je hrvatske književnosti na Sveučilištu u Splitu i predavač na tamošnjim odsjecima talijanistike i anglistike.

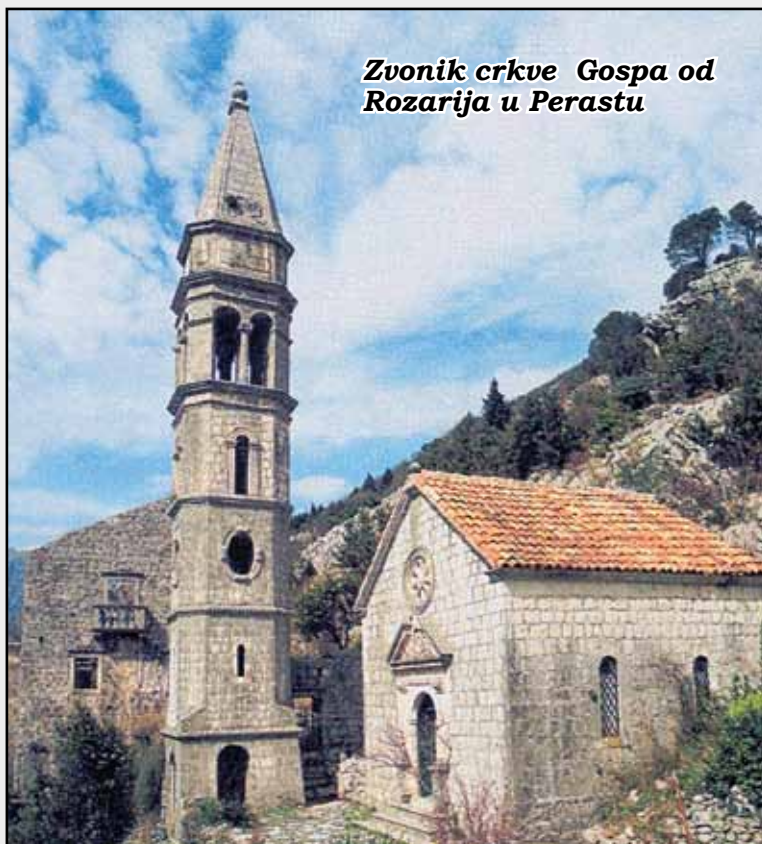
Priredio je mnogobrojna izdanja hrvatskih pisaca, autor je niza sveučilišnih i školskih hrestomatija, a ostvario je i niz multimedijalnih projekata, među kojima su najvažnije kazališne predstave „Ecce homo“ i „Kako bratja prodaje Jozefa“ na Dubrovačkim ljetnim igrama 1985. i 1990., te velika izložba „Gundulićev san“ 1989. u Muzejskom prostoru u Zagrebu.

Među mnogobrojnim objavljenim knjigama izdvajamo: „Dubrovački eseji i zapisi“, „Teatar u Dubrovniku prije Marina Držića“, „Vučistrah i dubrovačka tragikomedija“, „Komparatističke zagonetke“, „Zašto se Euridika osvrnula“, „Planeta Držić“, „Dubrovnik iznova“, „Kad su đavli voljeli hrvatski“, „Hrvatski pluskvamperfekt“, „Figure straha“, „Povijest hrvatske književnosti“ (tri sveska), „Kratka povijest avanturizma“, „Zlatno doba“, „Povijest hrvatske književnosti“...

crkvama, Ivanu Boni Bolicu, palačama kotorskih patricija, pjesniku Viktoru Vidi, Bokeljskoj mornarici, otočićima bokokotorskog fjorda, Perastu kao koljevki bokeljskih pomoraca, njegovim crkvama, arhivi i umjetničkim zbirkama mnogobrojnih obitelji, pjesmaricama dobrotskih mornara, crkvi svetoga Eustahija u Dobroti, don Branku Sbutegi, Prčanju, manjim naseljima Bokokotorskog zaljeva, Herceg-Novom i Leopoldu Bogdanu Mandiću čudotvorcu, Tivtu, Bogdašićima...

Donja Lastva - crkva sv. Roka

Zvonik crkve Gospa od Rozarija u Perastu

Predstavljanje knjige u Bogorodičnom hramu na Prčanju

Doprinos učenju hrvatskog jezika

Piše:
Denis Vekić

Međunarodna ljetna škola hrvatskoga jezika, književnosti i kulture „Zoranićeva arkadija“ održana je petu godinu zaredom u Zadru. Školu organizira Odjel za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru, a ove godine je pod pokroviteljstvom Zadarske županije i Hrvatske gospodarske komore - Županijske komore Zadar te supokroviteljstvom Narodnog muzeja Zadar, Općine Kolan te Općine Pakoštane.

„Zoranićeva arkadija“ zamišljena je kao tečaj u trajanju od dva tjedna za sve one koji žele naučiti hrvatski jezik i produbiti znanje koje imaju o bogatoj hrvatskoj baštini. Ove godine Škola je primila dvadeset polaznika iz raznih dijelova Europe i svijeta što svjedoči o

„Zoranićeva arkadija“ zamišljena je kao tečaj u trajanju od dva tjedna za sve one koji žele naučiti hrvatski jezik i produbiti znanje koje imaju o bogatoj hrvatskoj baštini

Izlet na otok Vrgađu gdje su polaznici imali dio nastave

Polaznici u Maškovića hanu u Vrani

interesu za hrvatski jezik i hrvatsku baštinu. Uz strance koji žele naučiti hrvatski jezik i upoznati hrvatsku kulturu, polaznici su i mladi hrvatskoga podrijetla iz dijaspor. Važno je naglasiti kako Škola prima sve one koji žele učiti hrvatski jezik, ali isto tako omogućuje višeslojno učenje o hrvatskoj kulturi čime sudjeluje u očuvanju spona hrvatske dijaspor i matične domovine. Osim polaznika koji imaju hrvatske korijene, a žive na svim kontinentima, Škola je ugostila Tripa Franovića, Hrvata s autohtonoga hrvatskog teritorija - Boke kotorske, kojemu je rektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Ante

Uglešić dodijelio stipendiju kako bi mogao poohađati Ljetnu školu „Zoranićevu arkadiju“.

Cilj Međunarodne ljetne škole hrvatskog jezika i kulture je upoznati polaznike s bogatom kulturnom, materijalnom, duhovnom i prirodnom baštinom grada Zadra i Zadarske županije. U skladu s tim Škola je omogućila polaznicima posjet muzejima kao što su Narodni muzej grada Zadra i Muzej antičkog stakla - Zadar gdje su imali priliku svjedočiti nastanku staklenih predmeta oblikovanih tehnikom puhanja stakla. Ove godine program Škole bio je usmjeren na uključivanje dviju općina Zadarske županije u aktivnosti polaznika te je tako Općina Pakoštane imala priliku biti domaćin terenske nastave na otoku Vrgadi i mjestu Vrani, a Općina Kolan bila je domaćin svečanog zatvaranja Škole. U Kolanu su polaznici posjetili siranu Gligora i bili na radionici tradicionalne proizvodnje pašskog sira, u kampu „Rogoza“ u blizini ornitološkog rezervata Kolanjsko Blato.

Polaznicima je omogućen posjet raznim kulturnim objektima, turističkim destinacijama i manifestacijama koje su produbljivale interes za živi hrvatski jezik i suvremenu kulturu grada Zadra. U 50 sati nastave i na poslije-podnevnim filmskim i glazbenim radionicama polaznici su imali priliku prodrijeti u hrvatski jezik i bogatu baštinu grada Zadra. Posjet mjestu Vrani neke je polaznike sjetno podsjetio na davna vremena.

Zadar baštini dugu kulturnu tradiciju kojoj svjedoči i 1396. godina kada je otvoreno *Generalno filozofsko-teološko učilište dominikanskog reda* kao prvo sveučilište na prostoru današnje Hrvatske. Tradicija dulja od 600 godina jamstvo je i kvalitetna podloga za usvajanje hrvatske kulturne baštine, kao i za učenje hrvatskog jezika.

Tripo Franović, rođen 4. srpnja 1984. u Tivtu. Studira na Fakultetu za mediteranske poslovne studije, smjer menadžment marine i jahti, u Tivtu.

„Zahvalan sam Sveučilištu u Zadru koje mi je dodijelilo stipendiju za praćenje Međunarodne ljetne škole hrvatskog jezika, književnosti i kulture, kao i Hrvatskome građanskom društvu koje je odabralo mene za kandidata. Organizacija nastave, doček i prijem organizatora bili su na visokom nivou. Programska koncepcija bila je zanimljiva, a profesori iz Zadra i jedan iz Vojvodine, obavili su dobro svoju zadaću. Školu su pratili polaznici iz više zemalja: Austrije, Italije, Meksika, Mađarske, Slovačke, SAD-a, Kanade i Crne Gore. Uz stečeno znanje, Škola je bila korisna zbog upoznavanja, povezivanja i druženja.“

*KLAPA „JADRAN“ BILA JE GOST ČETVRTOGA HRVATSKOG
FESTIVALA KLAPA I MANDOLINA
U OPATIJI*

„Jadran“ oduševio publiku u Opatiji

Piše:
Tijana Petrović

U revijalnom dijelu ovogodišnjega četvrtog po redu Hrvatskog festivala klapa i mandolina, održanom 22. srpnja u Opatiji, kao specijalni gost nastupila je klapa „Jadran“ iz Tivta. Članovi ove klape s velikim zadovoljstvom su istaknuli da su jedini iz Crne Gore dobili poziv za sudjelovanje na ovome festivalu. Publici su se predstavili otpjevavši dvije pjesme samostalno, a s posebnim zadovoljstvom i ponosom nastupili su i s poznatim dalmatinskim kant-autorom Tedijem Spalatom. Klapa je nastupila u bokeljskim nošnjama što je, uz

Nije bilo lako nastupiti pred dvije tisuće slušatelja na jednome tako velikom festivalu u državi gdje je rođeno klapsko pjevanje.

duboke emocije koje su uni-
jeli u svoje pjevanje, izazvalo
mnoštvo pohvala i oduševlje-
nje publike. Nije bilo lako na-
stupiti pred dvije tisuće sluša-
telja na jednome tako velikom
festivalu u državi gdje je rođe-
no klapsko pjevanje. Međutim,
klapa „Jadran“ pokazala je da
i u Crnoj Gori postoje ljudi koji
vole i njeguju ovu vrstu um-
jetnosti i mogu stati „rame uz
rame“ s dobro poznatim sudi-
onicima Festivala, kao što su

klape Kampanel, Sol, Žrnov-
nica... i dugogodišnji prijatelji
klape Jadran, klapa Kumpanji
iz Blata na Korčuli. Voditelj
klape „Kumpanji“ Janes Vlašić
priznao je nakon nastupa vo-
diteljici tivatske klape Andrei
Orlando da mu je oči napunila
suzama njihova izvedba pje-
sme „Spušta se noć“. „Kada
vas na takav način pohvali je-
dan vrstan poznavalac muzike
i klapskog pjevanja, kao što je
gospodin Vlašić, to je izuzetno

Klapa „Jadran“ pred nastup

Nastup u Opatiji

Tedi Spalato

Druženje nakon festivala

priznanje“, ocijenili su Tivćani. Posebno je bio oduševljen Tedi Spalato, koji nije očekivao da će klapa „Jadran“ primiti i pružiti toliko emocija i ljubavi. U razgovoru nakon nastupa iznio im je svoje predivne dojmove i obećao što skoriji dolazak u Tivat u povodu zajedničkog koncerta.

„Klapa zahvaljuje organizatoru na pozivu i lijepom dru-

ženju. Također, izuzetno smo radosni jer smo dobili poziv da iduće godine sudjelujemo u natjecateljskom dijelu programa. To pokazuje koliko cijene rad i kvalitetu naše klape i smatraju da možemo biti u rangu hrvatskih kvalitetnih klapa“, rekla je voditeljica klape Andrea Orlando. Ona je dodala da veliku zahvalnost „Jadran“ duguje onima koji

su imali sluha i razumijevanja i omogućili im da otputuju i predstave se publici u Opatiji. „To su prije svega Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, posebno gospodin Miro Franić, zatim Skupština opštine Tivat, kao i Turistički savez Tivat“, navela je ona.

IZIŠLA JE IZ TISKA KNJIGA „LJUDI IZ BOKE“ AUTORA
ANTUNA SBUTEGE

Ličnosti prošlih epoha

Admiral Matija Zmajević

„Vi niste živjeli običnim životom, vi ste živjeli na čudo potomstvu.“

Priredio:
Tripo Schubert

Dana 24. kolovoza, u prepunoj crkvi svetog Nikole na Prčanju, u organizaciji nakladnika knjige, Ekumenskog centra „Don Branko Sbutega“ i Pomorskog muzeja Kotor, predstavljena je knjiga „Ljudi iz Boke“, autora prof. dr. Antuna Sbutega, aktualnog veleposlanika Crne Gore pri Svetoj Stolicu. O knjizi su govorili mr. Mileva Pejaković Vujošević i prof. dr. Milenko Pasinović, kao i sam autor.

„Ovom knjigom bibliografija Boke kotorske bit će bogatija ne samo brojem jedinica, već prije svega sistematizacijom ličnosti i događaja koji su obilježili minule epohe, ali i novim saznanjima o njima. Mnoge ličnosti koje se u knjizi spominju, tu su zahvaljujući moru. Benefiti koje uživamo proizvod su ovog prostora koji čini 18% Crne Gore, za koji se ratovalo i ginulo. Čitajući knjigu mnogi će se zapitati da li je Kotor i na koji način obilježio imena ličnosti o kojima je riječ. Mnogi će prepoznati duh ekumenizma vjekovima prisutan u Boki. Knjigom nas je autor podstakao na razmišljanje koliko i kako se odnosimo prema nasljeđu koje su nam ostavili preci, koje baštini-mo, ali ga ne svojatamo, koje je 65,74% materijalnih kulturnih dobara Crne Gore, koje svojim vrijednostima vraća Crnu Goru u Evropu, ali i od Crne Gore traži više brige za njegovu zaštitu u organizacionom, funkcionalnom i financijskom smislu“, rekao je Pasinović.

Autor Antun Sbutega

lja manastira Dečani, slikara Lovra Dobričevića i Tripa Kolje, dok je suvremenu likovnu umjetnost obilježio Vasko Lipovac, a muzičku Ivo Brkanović“, rekao je Pasinović. On je govorio i o ostalim ličnostima iz knjige obuhvaćenim u 23 stoljeća kao što su: ilirska kraljica Teuta, pomorci i kapetani Jeronim Bizanti, Petar Želalić, braća Marko i Jozo Ivanović, Matija Zmajević,

On je naveo da je autor u knjizi obuhvatio ličnosti od ilirskog razdoblja do današnjih dana. „Prostor koji nosi naziv Boka kotorska dužinom svoje obale participira sa svega 0,69% u ukupnoj dužini obala Sredozemlja, a predstavlja svojevrsan fenomen jer je učestvovala u gotovo svim važnijim zbivanjima na prostoru Mediterana“, rekao je Pasinović prenoseći dojam da u ruci ima povijest Boke prikazanu kroz legende, biografije poznatih ličnosti, dobrotvore, svece, pomorce, učitelje pomoraca, graditelje, političare, ratnike, književnike, štampare, svećenike, avanturiste, hazardere, nasilnike... Ističe da i legenda, kada je riječ o Boki, nije priča bez dokaza. „Kao što nisu bez dokaza i tragovi ilirske prestolnice Risna u doba Teute, jedne od 26 izabranih ličnosti *Ljudi iz Boke*. I ona koja govori o nevremenu zbog kojeg se sklonio jedrenjak s moćima sv. Tripuna na ulazu u Boku sve manje liči na legendu jer je to bila prilika da kotorski plemić Andreaci Saracenis otkupi moći ovog sveca i prenese ih u Kotor za čiji se dolazak vezuje nastup Bokeljske mornarice i njezino datiranje od 809. godine, kao i početak gradnje prvobitne crkve posvećene sv. Tripunu. Period romanike, renesanse, gotike i baroka obilježili su pjesnici poput Paskvalija, graditelji poput fra Vita Kotoranina, gradite-

Kap. Petar Želalić

Ivo Visin, Marko Martinović, Vicko Bujović, braća Zanović, Krile Cvetković, štampar Andrija Paltašić, don Niko Luković, don Branko Sbutega...

Direktorica Pomorskog muzeja Crne Gore Mileva Pejaković Vujošević rekla je da promocija, koja se održava u zdanju crkve svetog Nikole s početka 18. st. nije slučajnost. „Nije slučajnost da je to knjiga *Ljudi iz Boke* jer je nju napisao prvi susjed ovog zdanja, sugrađanin ovoga pomorskoga gnijezda, uvaženi diplomata, publicista i iznad svega zaljubljenik u njegovu Boku, prof. dr Antun Sbutega“, rekla je je Vujošević, dodavši da je djelo autor posvetio roditeljima Olgi i Krstu. Vujošević je navela da su u djelo utkane ličnosti iz različitih epoha, koje su pripadale različitim etničkim i socijalnim grupama. Knjiga ima 364 stranice i više od 300 fotografija koje je snimio mr. Stevan Koridić. „U njoj su takođe i ličnosti čiji portreti krasi Pomorski muzej: Petar Želalić, Matija Zmajević, braća Ivanović i nadaleko poznati kap. Ivo Visin, sugrađanin samog autora.“

O knjizi je govorio i autor, koji je rekao kako je knjiga zbirka priča o životnim povijestima ljudi iz Boke koje je upoznao iz knjiga, priča, požutjelih dokumenata u arhivima, sa starih portreta u muzejima i crkvama, a neke je čak i osobno poznao. „Izbor ličnosti je arbitraran jer u više od dvije i pol tisuće godina povijesti zaljeva u njemu je živjelo puno ljudi, od kojih su mnogi ostavili tragove dovoljne da njihova životna priča bude ispričana, tako da sam imao problem jer je bilo previše osoba čije priče su se nametale svojom zanimljivošću, dramatičnošću, a koje su morale biti eliminirane kako knjiga ne bi bila preopširna.

Nije mi bio cilj da pišem en-

Krsto Balović

*Sopranistica
Marijana Šovran*

ciklopediju o značajnim ljudima Boke, niti da to radim iz naučnog ugla, niti sam nešto novo izmislio, nego sam samo sažeo i dao formu onome o čemu su mnogi prije mene pisali o njima. Nisam ih birao prema objektivnim kriterijima jer bi arhiva bila mnogo opširnija, bila bi to vrsta enciklopedije. To su ljudi koji su na mene ostavili neki posebni utisak“, rekao je uz ostalo Sbuteaga. Govoreći o ljudima koje je opisao u svojoj knjizi, citirao je jednoga grčkog mislioca koji je rekao: „Vi niste živjeli običnim životom, vi ste živjeli na čudo potomstvu.“ „Zato sam se potrudio da ove priče ljudi iz Boke smjestim u odgovarajući povijesni, politički, kulturni, vjerski i socijalni kontekst“, rekao je Sbuteaga.

Don Ivo Čorić, kao domaćin promocije, župnik na Prčanju, osvrnuo se na ulogu i misije Ekumenskog centra „Don Branko Sbuteaga“. „Centar je otvoren za sve predstavnike vjerskih zajednica, donosiće odluka, predstavnike politike,

Sa promocije knjige

privrede, kulture i društva, koji žele neposredno preuzeti dio odgovornosti za pitanje religijskih sloboda, kooperativnu, konstruktivnu pozitivnu interakciju između različitih religijskih tradicija individualno i institucionalno.“ On je izrazio nadu da će se radovi na Centru, započeti 2010. godine, intenzivirati, posebno nakon što ove godine imaju finansijsku pomoć Vlade Crne Gore te da će se uskoro nastaviti s još intenzivnijim domaćim i međunarodnim aktivnostima.

Uz mnogobrojne mještane i turiste na promociji su bili: princ Nikola Petrović, gradonačelnica Kotora Marija Čatović, generalni konzul Republike Hrvatske u Crnoj Gori Božo Vodopija te ministar kulture Branimir Mićunović i ministar saobraćaja i pomorstva Andrija Lompar.

U muzičkom dijelu programa nastupila je sopranistica Marijana Šovran iz Prčanja.

Bokelji u Hrvatskoj

Nastavljajući predstavljanja istaknutih Bokelja u Hrvatskoj, u ovom broju donosimo razgovor s opernom divom Šteficom Milina-Petrušić.

Razgovor vodio:
Jozo Gjurović

Gospođu Šteficu poznamo dugo. Njezin čvrsti hod sitnijih koraka, uvijek pomno uređena figura skladnih detalja, omiljenih svijetlih boja, profinjeno držanje i nadasve njezin vedar i topli pogled koji odaje radost ponovnog susreta - čini da se svi osjećaju ugodno kad se pojavi. Volimo njezin odmjereni, a angažirani način raspravljanja, iskreno radovanje pozitivnim vijestima i diskretno mrštenje na eventualne povišene tonove u burnijim debatama. Svi je znamo kao toplu, dragu i jednostavnu osobu, urođene finoće i diskretnog humora. Ne odaje znakove koji se vežu uz nekadašnje predodžbe o opernim primadonama. O svojoj profesiji javno ne govori puno. Samo bi se u užem krugu prijatelja i u prigodnim prikazima njenih nastupa otkrio njezin entuzijazam i strastvena ljubav prema opernoj sceni. Tada bi se pojavio drugi dio njezine ličnosti, lik istinske umjetnice velikoga interpretativnog potencijala viđene na originalnim snimcima njezinih opernih nastupa.

*Štefica Petrušić
okružena uspomenama*

Mala Štefica s velikim fjokom

U želji da ponovno susret-
nem i dublje uđem u tu stranu
života Štefice Petrušić, nar-
vrlo mi je više pitanja nego što
je bilo skala do visokog kata
kuće u središtu Zagreba. Mo-
rao sam zastati da sredim mi-
sli i dođem do daha.

U intimi stana Štefice i Ton-
čija Petrušića, daleko od ulič-
ne kakofonije motora i deci-
bela iz mnogobrojnih kafića
ispod nas, u pravoj oazi mira i
ugode, sa živom poviješću bo-
gatoga umjetničkog života na
zidovima oko starog klavira,
pitanja su se brzo iskristalizi-
rala.

**Rodili ste se u Tivtu, u Za-
grebu živite od pučkoškol-
skih dana, profesionalni vi-
jek proveli ste u Osijeku, a
emotivno ste još duboko ve-
zani uz Boku. Koje su to Vaše
bokeljske veze i korijeni?**

Čvrste su spona koje me
vežu s mojim zavičajnim kra-
jem. Pradjed Tripo i djed Luka
Pasković po majčinoj strani
rođeni su Bokelji iz Mula kraj
Kotora, oba pomorci, vlasni-
ci jedrenjaka *Perla*, kojim su

oplovili znatan dio svjetskih
mora. Stjecajem okolnosti,
moji su roditelji rođeni izvan
Boke, majka Hermenegilda
Pasković u Trstu, a otac Ćiril
Milina u Puli. Očeva obitelj
potječe iz Lumbarde na otoku
Korčuli. Nono Roko je nakon I.
svjetskog rata, bježeći od tali-
janizacije Istre, preko Mađar-
ske iz Pule sa suprugom Šte-
fanijom i četvero djece (peto je
na putu umrlo) došao u Perast
i radio u tivatskom Arsenalu,
kao poslije i moj otac. Tako
smo se mi rodili u Boki. Moj
brat dr. Rok Milina u Perastu,
a ja u Tivtu. Igrali smo se u
središnjem gradskom par-
ku, ja sam išla u dječji vrtić, a
oboje smo pohađali prve razre-
de osnovne škole sve do početa-
ka II. svjetskog rata, kad smo
se preselili u Zagreb.

**Koliko znam, imate i mno-
gobroju rodbinu.**

Mamina obitelj Pasković
imala je pet sinova i četiri kće-
ri. Tripo, Rajmund, Toni i Ivo
bili su pomorci i kapetani, a
dondo Frano Pasković struč-
njak i profesor na Poljopri-
vrednom fakultetu u Zagrebu.
Od maminih sestara samo je
najstarija teta Marija Gjurišić
živjela i umrla u Perastu, teta
Antonijeta udala se za Antona
Nikovića, čiji sinovi nastavlja-
ju bokeljsku lozu, ali u Zagre-
bu, dok su se svi ostali raštri-
kali po svijetu, dondo Toni s
obitelji u New Yorku, a ostali u
Zagrebu. Od njih devet više ni-
kog nema u Boki. Ali po očevoj
liniji bogata sam dragim rođa-
cima. Najmlađa tatina sestra
Marija Milina, udana Tripović,
kojoj se sada bliži 90., ima dva
sina u Tivtu, kap. Kika i Tihomira,
čiji je sin Antun također
pomorac, dok je kap. Boris u
Rimu, a dr. Fredy Tripović u
Puli, uspješni liječnik i vrlo
aktivan kao predsjednik Hr-
vatske bratovštine „Bokeljska
mornarica 809“ Istarske župa-
nije. Eto, ima nas posvuda po

svijetu. Moj sin Hrvoje je, kao
generalni konzul Rep. Hrvat-
ske u Australiji slučajno upo-
znao Roka Milina iz Korčule,
koji je dobio ime po istom dje-
du kao i moj brat.

**Kad ste otkrili da imate li-
jepi glas i kad ste odlučili
da će Vam pjevanje postati
profesija?**

Još u najranijem djetinjstvu
stalno sam pjevušila. S obve-
znim velikim fjokom na glavi,
koji sam mrzila, nastupala
sam već u tivatskom vrtiću i u
školi pjevala i glumila mladu
kuharicu, a zapravo mi ku-
hinja ni dan-danas nije mila.
Tada nisam ni u najvećoj ma-
šti zamišljala da ću pjevati na
bilo kakvoj pozornici.

Ulazak u glazbeni svijet do-
gađao se postupno i sponta-
no. Pjevala sam na rođendani-
ma, obiteljskim okupljanjima,
mnogobrojnim učeničkim pri-
redbama u Zagrebu, gdje sam
pohađala osnovnu školu na
Kaptolu, gimnaziju na Gornje-
mu gradu i Srednju muzičku
školu „Vatroslav Lisinski“ u
Gundulićevoj ulici.

Ljubav za glazbu i operu
unijeli su mi roditelji. I sami
lijepoga glasa i ljubitelji tea-
tra, vodili su me od moje osme
godine na mnogobrojne oper-
ne predstave u Zagrebu. Brat
Roko čak je i statirao u kaza-
lištu. Slušala sam izvrsne pje-
vače, uživljavala se u scenski
svijet operne fabule i uživala
u predivnome ambijentu za-
grebačkog kazališta s Bukov-
čevim freskama, njegovim sve-
čanim zastorom, baršunastim
foteljama, pozlaćenim figura-
ma i šetnjama u auli s velikim
zrcalima među kipovima veli-
kana i u osmijehu zadovoljne
publike. Najteža kazna bila
mi je kad sam morala ostati
doma „jer sam bila zločesta“.
Srećom samo jednom, dovolj-
no za pamćenje.

Muzičke temelje i daljnji razvoj dobila sam u Muzičkoj školi gdje mi je solo pjevanje bilo glavni predmet u razredu prof. Miroslava Lunzera, poznatog pedagoga rođenog u Beču. Već u to doba izabrani učenici bili su uključeni u operne predstave Hrvatskoga narodnog kazališta (HNK) pa sam prvi nastup imala u dječjem zboru u operi *Carmen*, a zatim kao seoska djevojčica u *Figarovu piru*. Posvetivši se umjetničkom pozivu, uključila sam se u rad Opernog studija HNK, koji je osnovao maestro Milan Saks izabравši šest talentiranih učenika i studenata. To je bilo uzbudljivo upoznavanje sa scenom, s kompleksnim kreiranjem predstave, važnom ulogom svih aktera na pozornici i iza nje i iznimnom ulogom dirigenta kakav je bio Milan Saks. Diplomirala sam 1959. i iste godine, 12. listopada, debitirala sam pod njegovim vodstvom u ulozi Oscara u *Krabuljnom plesu* Giuseppea Verdija. Te godine, a zatim i 1963., usavršavala sam se u Mozarteumu u Salzburgu.

***Vašega sadašnjeg supru-
ga, Antuna (Tončija) Petru-
šića, poznam još iz Klasič-
ne gimnazije u Zagrebu kad
je kao 17-godišnjak okupio
muzičke entuzijaste iz ško-
le i osnovao „Operu u sobi“.
Već je u prvoj grupi bila
Sanda Langerholz, kasnije
zvijezda opereta i mjuzikla,
Ika Škomrlj, najpoznatija
hrvatska kostimografinja,
teatrolog Antun Cellio Cega
i drugi. I Vi ste u studentsko
doba bili član toga zanimlj-
vog ansambla. Koliko Vam
je uz akademsku izobrazbu
to pomoglo u glazbenoj iz-
gradnji?***

„Opera u sobi“ bilo je ču-
desno okupljalište mladih, koji
su vedri i razigrani s oduševlje-

***„Opera u sobi“ – Antun Petrušić s budućim solisticama
(Štefica Milina prva slijeva)***

njem proučavali operne parti-
ture, uvježbavali solističke ari-
je, režirali i izvodili predstave
s profesionalnom ozbiljnošću.
Kreator, stručni voditelj i duša
svega bio je Tonči Petrušić, u
čijemu roditeljskom stanu se
družilo uz klavir, sviralo i vjež-
balo uz punu potporu njegovih
roditelja. Da, bio je to visoko
profesionalni amaterizam koji
nam je svima puno značio u
izgradnji vlastite glazbene lič-
nosti. Iz tog kruga izašli su
mnogobrojni solisti, muški i
ženski, među njima i naša Tri-
fona Kulari iz Kotora.

***Tako je onda nastala i ro-
mantična veza između Vas i
Tončija, zar ne?***

Ne! Punih osam godina bili
smo u „sobi“ samo s ope-
rom, družili se, prijateljevali
bez i trunke nečega „drugog“.
A onda se na jednoj večeri s
prijateljima iznenada zapali-
la iskra, počeli smo „hodati“
i oženili se 27. svibnja 1961.
Ubrzo je ‘na putu’ bio naš sin
Hrvoje.

***Nakon debija u Zagrebu
s Verdijem i ulogom Jelene***

***u operi „Nikola Šubić Zrin-
ski“ Ivana pl. Zajca dobili
ste angažman u HNK „Ivan
pl. Zajc“ u Rijeci, za sezonu
1960./1961. i nastupili s
istom ulogom Jelene pod di-
rigentskom palicom velikog
muzičara i skladatelja Bo-
risa Papandopula. To Vam
je, nakon diplomiranja, bilo
prvo „radno mjesto“. Kakav
je to osjećaj?***

Divan i uzbudljiv. Osjeća-
te veselje i ponos i istodobno
tremu i zabrinutost pred za-
dacima. Pjevala sam Frasqu-
itu u operi „Carmen“ i uvijek
omiljenu „Malu Floramy“ Ive
Tijardovića. U Rijeci nam je
bilo lijepo, ali je kratko trajalo
jer nisam mogla potpisati za
sljedeću opernu sezonu zbog
trudnoće.

***Tada Vam je došla spaso-
nosna ponuda iz Osijeka,
grada s dugom i bogatom
kazališnom tradicijom još
iz austrijskog doba, kad bi
svaka nova opereta poslije
Beča odmah došla u Osi-
jek, u najstarijoj kazališnoj
zgradi u unutrašnjoj Hrvat-
skoj (1866.), koja je bila te-***

Zgrada Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku

meljito restaurirana 1985. U toj prelijepoj kazališnoj kući proveli ste čitav svoj profesionalni vijek. Kako je došlo do toga?

Direktor Opere Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku tada je bio Dragutin Savin, iznimna ličnost, skladatelj, dirigent, režiser i scenograf, čovjek vizije i akcije. Učenik skladatelja Josipa Hatzea u

Splitu, Frana Lhotke i Krste Odaka u Zagrebu, skladao je nekoliko opera, balet i glazbu za mnogobrojne filmove poput „H-8“. Ponudio je Tončiju mjesto dirigenta te pozvao i mene iako je znao da sam trudna. Imao je velike planove pa me je čekao, ali ne dugo. Hrvoje se rodio u Zagrebu 12. studenoga 1961., a angažman s osječkom Operom potpisala sam već 3. siječnja 1962. godine.

Koje ste planove tada imali i kada je nastupio osječki debi?

Prvi nastup bio je 20. siječnja 1962., niti 2,5 mjeseca od porođaja! Bila sam još punašna, ali je Savin smatrao da sam baš prikladna debeljuca za ulogu Adine u Donizettijevoj operi „Ljubavni napitak“. A zatim su na programu bile svaki sljedeći mjesec po jedna premijera za koje sam morala brzo smršavjeti. Već sam u travnju za ulogu Rosine u „Seviljskom brijaču“ Gioacchinija Rossinija bila „zavodljivo elegantna“. Jednog dana kad sam po mišljenju maestra Savina dobila poželjnu figuru, pozvao me i svečano mi uru-

čio poklon. Bila je to kućna vaga s obvezujućim savjetom da se svaki dan moram vagati i zadržati tadašnju „idealnu težinu“ od 59 kg uz dopušteno odstupanje od samo 1 kg gore ili dolje! Bome sam se toga i držala! Tu vagu još imam kao uspomenu i kao „memento“.

Na proslavi 45-godišnjice umjetničkog rada i 70 godina života Tončija Petrušića 2005. godine u šali sam mu čestitao na tako dugom i uspješnom dirigiranju vlastitoj supruzi, koja se ni ne buni i još je sretna, što se u životu rijetko susreće. Kad je počeo pripremati i dirigirati Vaše predstave i kako su funkcionirali Vaši zajednički nastupi? Je li zaista sve teklo dobro?

Ha, ha. Sjećam se koji ste pljesak dobili u auditoriju na tu dvosmisleni šalu. Tončijev dirigentski debi u osječkoj operi bio je u svibnju iste godine s operom „Boccaccio“ Franca Suppeea. Ja sam pjevala Fiamettu. Bila je to moja peta uzastopna premijera na početku osječkog angažmana. Otad smo imali bezbroj zajedničkih nastupa i savršeno smo se slagali.

Njegovo dobro poznavanje bogatoga opernog stvaralaštva, temeljito proučavanje svake partiture, orkestralne i solističke, iskustvo koje je stekao u praktičnom radu sa solistima, od „Opere u sobi“ do mjesta korepetitora i dirigenta u zagrebačkom HNK, bilo je dragocjeno. Prebirući po klaviru isprobavali smo najpogodniji glazbeni izričaj, težio je najboljoj mogućoj perfekciji i bio otvoreni kritičar. Znao je što mogu otpjevati s lakoćom, a što trebam izbjegavati da budem „na nivou“. Ponajprije njemu mogu zahvaliti da su moje glasovne mogućnosti doseglye svoj maksimum.

Dirigent Tonči Petrušić

A ima li dirigentski štapić i u kući?

Ne bi bio dobar dirigent da nema taj gen u sebi. Ali je uvijek poštovao partnere, a ja se dobro snalazim na sceni pa znam otpjevati svoju ariju da bude zadovoljan.

Popis uloga koje sam našao u Vašemu kurikulumu je impresivan.

Moj operni repertoar obuhvaća oko 70 glavnih i naslovnih uloga širokoga stilskog raspona, od baroka (Euridika u Gluckovoj operi „Orfej i Euridika“ i dr.), pa preko likova W. Amadeusa Mozarta i G. Battiste Pergolesija, ranih romantičara Gaetana Donizettija, Vincenca Bellinija i Gioachina Rossinija, do likova u operama Giuseppea Verdija, Puccinija, Julesa Masseneta, Menottija, Čajkovskog, Smetane, Prokofjeva i Šostakovića, Straussa, Brittena i drugih.

Izvodili ste puno i hrvatske skladatelje.

Da, od Lisinskog i Zajca do Gotovca, Bjelinskog i Tijardovića. Osjećala sam se počašćenom, a i dodatno odgovornom kad mi je skladatelj Savin povjerio izvedbe čak šest njegovih opera. Poseban uspjeh doživjela je 1977. godine uloga Tene u istoimenoj operi, skladana prema mom liku, za koju sam dobila nagradu Grada Osijeka.

Kao specifičnost osječke Opere i posebnost u mom repertoaru bilo je 15 uloga koje sam odigrala u opernim jednočinkama hrvatskih i svjetskih autora. To sam voljela, ali bilo je vrlo naporno kad sam se istu večer, pod pauzom, morala presvlačiti, šminkati, glumiti i pjevati dva posve različita lika.

Štefica kao Rosa u operi „Seoske pjevačice“ (1975.)

I inače je profesionalni život pjevača solista vrlo naporan, i fizički i psihički. Svakodnevno vježbanje glasa, učenje napamet teksta i partiture, treba se udubiti u lik koji treba i odglumiti, treba znati tekstove drugih u dijalozima, shvatiti intenciju režisera a dati svoju interpretaciju, ponavljati puno puta istu scenu jer nešto nije bilo u redu, pratiti zahtjeve dirigenta – sve to traži maksimalnu pažnju i koncentraciju. U pripremama za premijere znala sam izgubiti i po nekoliko kilograma.

Čitajući kritike vidio sam da ste imali puno prvih izvedbi, ne samo u Osijeku, nego i u Hrvatskoj, čak djela poznatih autora kao što je Mozartova „Vrtlarica zbog ljubavi“, Donizettijeva „Rita“, Šostakovićeve „Nos“ i još puno drugih. Kako to?

Za to su zaslužni direktor Savin i moj suprug Tonči koji su istraživali nečije zaboravljene note i stavljali na repertoar jednočinke i opere koje su inače rijetke u programima velikih kuća.

Proslavili ste, pod ravnanjem supruge, 25 godina svoga umjetničkog rada kao solistica i prvakinja osječke Opere 30. ožujka 1986. s Cio-Cio-San u Puccinijevoj „Madame Butterfly“ i s istom operom gostovali u Zagrebu. Kritike o oba nastupa bile su izvrsne. Jagoda Martinčević pod naslovom „Suptilna Cio-Cio-San“ piše: „...začudno svježega glasa, koji unatoč lirskom karakteru ima dovoljno nosivosti i snage za Puccinijevu junakinju, Štefica Petrušić ostvarila je rijetko uspjeti lik bogatom i proživljenom interpretacijom. Figurom idealno krhka, vrlo delikatna, ali uvjerljiva u dramskoj igri, s nadasve muzikalno oblikovanim frazom, imponirala je sigurnošću svog nastupa...“

Je li Cio-Cio-San Vaša najdraža uloga?

Madame Butterfly je sigurno jedna od meni najdražih opera, izvodila sam je puno i uvijek je postizala veliki uspjeh, kao npr. u Pečuhu kad sam u dvije uzastopne večeri morala ponavljati poznatu ariju Cio-Cio-San uz ovacije publike. Ali jednako mi je draga Puccinije-

va Mimi, Violeta u „Traviati“, Adina u „Ljubavnom napitku“ ili Tatjana u „Evgeniju Onjeginu“ Petra Iljiča Čajkovskoga. Teško mi je odvojiti najdražu.

Osim u Zagrebu, gostovali ste u mnogim gradovima bivše države, u Austriji, Italiji, Češkoj, Mađarskoj i Rumunjskoj, te u SAD-u u Los Angelesu, San Franciscu i Sacramentu. Koje gostovanje je ostavilo na Vas najbolji dojam? Jesu li to bili samo scenski ili i koncertantni nastupi?

Osim spomenute predstave u Pečuhu, nezaboravan mi je doživljaj bio na velikoj otvorenoj sceni u Rumunjskoj kad se Gilda u „Rigolettu“ na samrti oprašta od oca spominjući nebo, koje je sam pjevala gledajući ga iznad nas, tamno, osuto zvijezdama. Jaki dojam na mene je ostavilo ushićenje naših ljudi u Los Angelesu kad sam pjevala poznatu ariju Male Flormy iz drugog čina. Ustali su i pljeskali te plakali od nostalgije za rodnim krajem. U Americi sam imala isključivo koncertantne nastupe, a mnogobrojne i u Mađarskoj, uz česta i operna gostovanja. Dojmile su me se i predstave u kojima vas ponese izvrsna sukladnost s opernim partnerom, kao u Rigolettu s Ruždjakom ili u Madame Butterfly s Krunom Cigojem. Pantim i komične epizode kad sam u Figarovu piru nakon svog recitativa očekivala njegov odgovor, a njega nema na sceni pa sam morala ponoviti recitativ pa još glasno viknuti - Figaro gdje si, Figaro tu sam - dok se nije čulo kako se sjurio na binu. Ili kad sam kao nezgrapna „Kći pukovnije“ učila plesati, spotaknula se i pala, ali nastavila pjevati pa su svi pad shvatili kao uspješnu glumu. U kazališnom ži-

votu imate puno doživljaja za pamćenje.

U mirovinu ste otišli 1986. i još ste pjevali u Osijeku. Tonči se spremio za mjesto profesora na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, gdje je kasnije osnovao „Zagrebački operni studio“ za rad s talentiranim studentima, Hrvaje je već diplomirao pravo u Osijeku pa ste pripremali povratak u Zagreb. Niste mogli očekivati da će on biti tako dramatičan. Dvjesto metara od Vašeg stana gledali ste prizor koji je obišao svijet kako agresorski tenk gazi fiću, pod bombama ste izašli iz Osijeka, gdje je zatim 16. studenoga 1991. godine granatama razrušeno Vaše lijepo kazalište u kojemu ste oboje proveli znatan dio života. Kako ste to doživjeli?

Strašno, kao i sve neočekivane strahote rata koje su nas zadesile. Ali se, osim ljudskih života, sve može obnoviti. Tako je velikom željom da se vrati simbol osječkog duha i kulture već 27. prosinca 1994. iz ruševina novim sjajem ponovno zablistalo Hrvatsko narodno kazalište i proslavilo 100. obljetnicu svoga rada.

Sad ste opet u Zagrebu, gradu Vaše mladosti, u stanu gdje je sve počelo. Dobili ste mnogobrojne nagrade, Tonči i Vi se počasni članovi Hrvatskog društva glazbenih umjetnika, čime se sada bavite? Nekad bismo na Bokeljskim večerima čuli Vašu Malu Flormy, koja bi nas oduševila. Zašto se više ne čuje Vaš fini lirski sopran? Zašto je zašutio mali slavuj iz Tivta?

Da, već smo dulje vrijeme ponovno u Zagrebu. Volimo ga, volimo njegove parkove, Zri-

Stvorena za Cio-Cio-San u „Madame Butterfly“

njevac, Dolac, zvona katedrale, bogatstvo kulturnih događaja i stare prijatelje. Emotivno nas najviše okupiraju naši unuci, Katja, Domagoj i Mislav, koji su već veliki i trenutno fizički daleko (s roditeljima u Australiji), ali sa suvremenom tehnologijom u stalnom smo u kontaktu. Glazbom se još bavimo jer je ona dio našeg života. Ali ja više ne pjevam, ni u užem krugu, jer ni Tonči ni ja ne želimo spustiti kriterije koje smo sami sebi postavili. Ono što me posebno veseli je kontakt s Bokom. Nezaboravan mi je posjet Kotoru i Perastu u povodu proslave 1.200 godina sv. Tripuna i „Bokeljske mornarice“, a trajne kontakte s Bokeljima održavam u Zagrebu privatno i na sastancima te aktivnostima bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb, čiji sam aktivni član godinama.

Zahvaljujem Vam na razgovoru i ispričavam se Vama i čitateljima što veliki dio zanimljivih priča iz Vašega bogatog repertoara i života nije mogao stati u okvire ovog članka.

**DILJEM SVIJETA I U KOTORSKOJ BISKUPIJI PROSLAVLJEN
BLAGDAN UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE**

Kraljica bokeljskog mora

Priredio:
Tripo Schubert

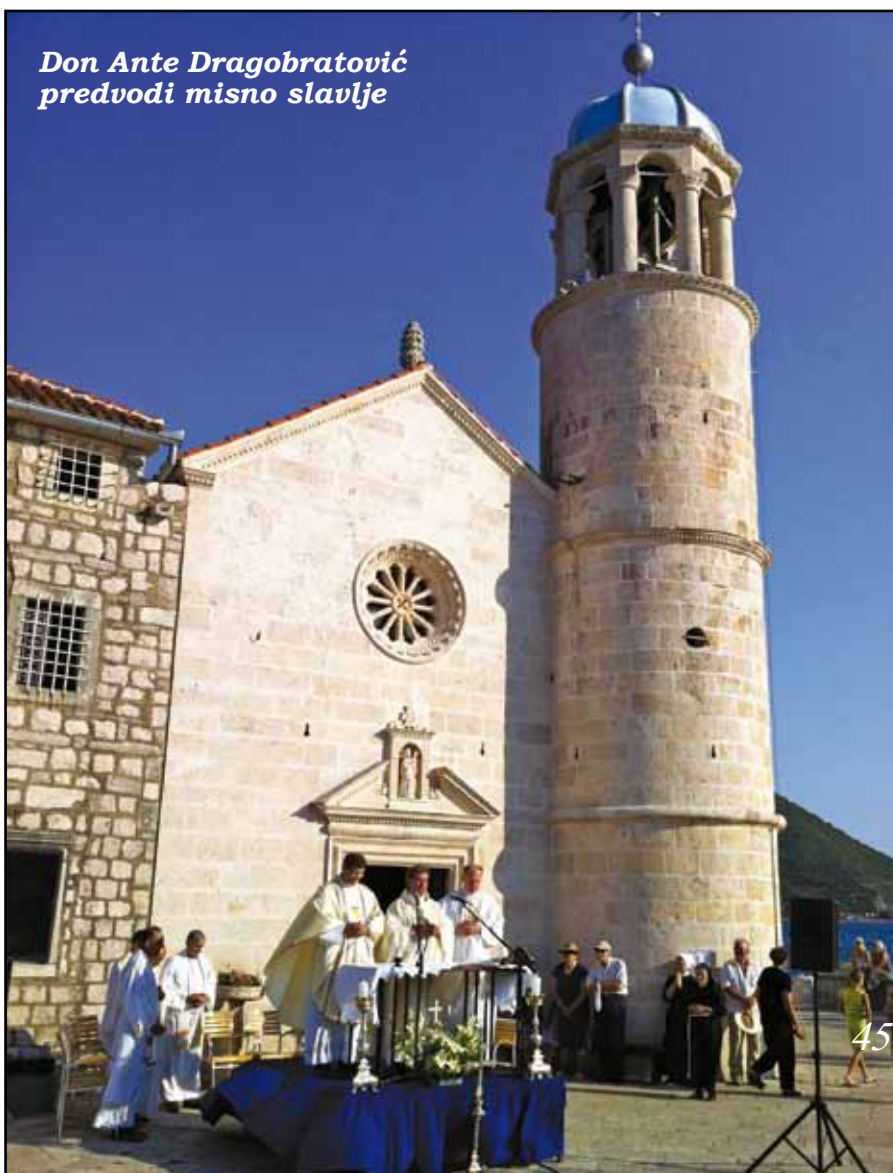
15. kolovoza je Crkva proslavila svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice na Nebo, u puku poznatu kao Velika Gospa. Svete Mise služene su, pred velikim brojem vjernika, diljem Kotorske Biskupije. Osobito je bilo svečano u drevnim beneditinskim svetištima, Gospe od Milosti u tivatskom zaljevu i svete Marije Ratačke, na otočiću Ratac, između Sutomora i Bara, kao i na otoku Gospe od Škrpjela, u risanskom zaljevu Boke kotorske. Na svetištu Marije Ratačke misno slavlje je služio don Dean Turza iz župe Sv. Roka u Donjoj Lastvi, a na otoku Gospe od Milosti misno slavlje je predvodio mons. Ratko Perić, biskup mostarski.

Središnji događaj bio je na svetištu otoka Gospe od Škrpjela, gdje je sv. euharistijsko slavlje predvodio don Ante Dragobratović, župnik sv. Mateja u Dobroti, koji je ujedno proslavio i 25 godina misništva.

Na otoku Gospe od Škrpjela, propovijed je održao mons.

Istina Marijina uznesenja je *ab origine*, od početka, bila *lex credendi*, članak vjere, u praskozorju Crkve, a tek je 1950. godine papa Pio XII. *ex cathedra* proglašava dogmom.

**Don Ante Dragobratović
predvodi misno slavlje**

Otok Gospe od Škrpjela

Anton Belan, generalni vikar kotorske Biskupije.

Uredništvo donosi integralnu meditaciju koja je privikla pozornost, kako vjernika, tako i svih prisutnih.

„Dragi vjernici, uvaženi slušatelji!

Kada bi danas ovdje nama prisutnima u jednoj anketi bilo postavljeno pitanje radi čega si ovdje, siguran sam da ne bismo dobili jedan uniformni odgovor.

Netko je ovdje sasvim slučajno. Ima i onih koji su došli iz znatizelje, kao i onih koji su došli da se upoznaju s kulturnom baštinom ovoga otoka, njih sam pozdravio s riječima uvaženi slušatelji jer uvažavam i drugačiji razlog prisutnosti od moga i onih koje sam pozdravio riječima dragi vjernici.

Mi vjernici danas smo ovdje jer Crkva slavi blagdan Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo! *Assumptio Beate Mariae Virginis*. To je eminentno eshatološki blagdan, blagdan konačne čovjekove sudbine jer Krist je uzašao na nebo, a Marija je uznesena na to isto nebo, u koje kršćani upiru svoj pogled prolazeći kao putnici ovom zemljom. Ne nebo u smislu prostora ponad naših glava, ne neko mjesto u svemiru, već promjena stanja, uz-

dignuće u stanje slave, nakon stanja zemaljskog života.

Kanonski tekstovi koje priznaju i Crkva Zapada i Crkva Istoka ne bilježe Marijino Uznesenje, ali ono se nalazi u liturgijskoj i usmenoj predaji u apokrifnim spisima pseudo i proto evanđeljima, legendama, kao i u vjeri starokršćanske Crkve prvih stoljeća.

Već se u trećem stoljeću u apokrifnim spisima poput onog *Transitus Mariae* govori o prelazu Marije iz ovoga u vječni život, njenoj smrti u Jeruzalemu i njenom pokopu u Getsemaniju, ali to nije dogma već *pia opinio* – pobožno mišljenje, oduvijek prisutno u Crkvi.

Osim toga najstarije crkve i katedrale posvećivane su velikoj Gospi na nebo Uznesenoj.

Prisjetimo se samo nekih iz našega naroda. U šestom stoljeću biskup Eufrazije gradi katedralu u Poreču u Istri i posvećuje istu Uznesenju Marijinom. U istom stoljeću velikoj je Gospi posvećena i katedrala u Puli. Krajem petog ili početkom šestog stoljeća i zborna crkva Svete Marije od rijeke u Kotoru bila je posvećena kao i danas Velikoj Gospi. Splitski biskup Ivan Ravenjanin pretvara mauzolej cara Dioklecijana u sedmom stoljeću u katedralu i istu posvećuje Velikoj Gospi. Ovo nam potvrđuje i

govori o vjeri prvotne crkve u Gospino Uznesenje.

Kršćani kada pjevaju i slave njezin odlazak na nebo, opet se ne rastavljaju od Marije! Oni joj kliču u liturgijskim tekstovima: *U porodu djevičanstvo si sačuvala, a u smrti nijesi svijeta ostavila, kao majka života preselila si se k životu i molitvama svojim izbavljaš duše naše jer danas nebo širi svoja njedra da primi roditeljku Onoga koji se nigdje ne može smjestiti, a zemlja izvor života vraća nebu blagoslov koji joj je bio podaren*. Ovaj tekst iz kršćanske patristike lijepo izriče stvarnost Marijina Uznesenja i konačno stvarnost našeg Uznesenja na koncu svijeta kada će Krist doći suditi žive i mrtve.

Kao što je Krist svojim uzašašćem sjeo uz desnu Očevu, tako je i Marija svojim uznesenjem sjela uz desnu Kristovu. Uzašašće Kristovo je čin proistekao iz vlastite snage, koju prima od Oca, dok je Marijino uznesenje posljedica Kristova djelovanja. Takva će biti i konačna sudbina Crkve. Radi se o istini koja je pristupačna samo vjeri!

Istina Marijina uznesenja je *ab origine*, od početka, bila *lex credendi*, članak vjere, u praskozorju Crkve, a tek je godine 1950. od strane pape Pia XII. *ex cathedra* bila proglašena dogmom.

Evo radi čega smo se mi vjernici danas sabrali na ovom otoku Gospe od Škrpjela. Evo zašto smo hodočastili i hodočastimo stoljećima u ovo zavjetno svetište Majke Božje, kojoj je kotorska učiteljica Agata Raspor između dva svjetska rata napisala stihove: *Ti knjiga si sveta o hrame naš davnj gdje pisani su slavni djedova naših trud* (iz himne Gospi od Škrpjela). Nije poznat autor glazbe ove himne, ali ona se pjeva naizmjenično u duru i molu, kao što je i život dur i mol.

Ova teološka refleksija namijenjena je onima koje sam pozdravio riječima dragi vjernici.

Za jednog kršćanina Biblija je sveta knjiga Starog i Novog zavjeta i kad uđemo u ovaj Božiji hram u kojem je prijestolje kraljice bokeškog mora, ostajemo zadivljeni čitajući u brojnim slikama te svete knjige, Marijin život od rođenja sve do smrti i Uznesenja.

Velika slika dugačka preko devet metara na zapadnom zidu hrama predstavlja Blaženu Djevicu Mariju na krevetu, nije umrla već usnula (*dormitio*), tako je voli prikazivati istočna ikonografija.

Strop resi centralna slika, apoteoza Marijinog uznesenja, *Maria Assumpta in Coelo*! To je ta knjiga sveta, iz pjesme Agate Raspor, te slike Tripa Kokolje Peraštanina u hramu davnom, koji svoj početak ima već u XV. stoljeću. Ovaj otok nastao je trudom Peraštana i Bokelja. Temelji su mu na dubini od oko 40 metara pod morem. Tu je potopljeno u vremenskom razdoblju od gotovo tristo godina na desetke jedrenjaka, barki i tone kamenja koje se još i danas baca da bi se moru oteo ovaj prostor i kao zavjet posvetio Bogu i Blaženoj Djevici Mariji, jedinstven je to primjer na svijetu. Mnogo je Marijinih crkava sagrađeno na otocima, ali samo jed-

Misno slavlje u Gospi od Milosti

noj u čast, kraljici bokeljskog mora, sagrađen je otok. Srce je to Marijino u srcu Boke. *Gdje pisani su slavni djedova naših trud* (iz himne).

Osim slika ovaj hram resi oko 2.000 srebrnih zavjetnih pločica *Ex Vota*, najveća je to zbirka maritimne tematike na svijetu, a i to je samo dio koji je preživio usud vremena i čudi čovjeka. Znamo, pirati su 1624. opljačkali 700 takvih zavjeta iz XV. i XVI. stoljeća. Svaki od tih zavjeta predstavljao je jednu ljudsku sudbinu, jednu molitvu u srebro zapisanu, kao što to predstavljaju i ovi danas. Osim toga, satkan je ovaj hram i od mnoštva tisuća osobnih posvećenja, pojedinačnih nada, uzda i zahvalnosti koje su kroz stoljeća u njega ugrađivani *ah vjetri kad cvile, i pjene se talasi to naši su uzdasi iz ranjenih nam grud* (iz himne).

Svetište je ovo kojega nam je more podarilo. Peraštani su veći dio života provodili na moru, pa su i mrtvi željeli biti na moru. Peraško staro groblje je na otoku Svetog Jurja, a otok Gospe od Škrpjela je

zavjet onih koji su tamo i na čijim grobovima piše *Resurrecturis*, što znači *Onima koji će uskrsnuti*. Vidim u tome izrazitu sličnost između ova dva otoka, onog na kojemu je stari benediktinski samostan iz IX. stoljeća, i škrpjelskog svetišta. Povezani su Marijinim uznesenjem, kojega danas slavimo, jer sjedinjuju konačnu sudbinu onih tamo i nas ovdje. Oni jučer, a mi danas, molimo istu molitvu... *Ispovijedam jedno krštenje za oproštenje grijeha. I iščekujem uskrsnuće mrtvih. I život budućega vijeka* (iz Vjervanja).

Slušatelji dragi, ovih nekoliko povijesnih podataka vama su upućeni da upoznate gdje ste došli i što ovaj otok predstavlja za nas vjernike. On je naša duhovna iskaznica pred kulturnim svijetom koji ovaj otok iz godine u godinu sve više posjećuje. Ulazeći u škrpjelsko svetište vjernik gledatelj ima osjećaj da je već uznesen na nebo. To je najljepša propovijed o smislu čovjekovog života i njegovoj konačnoj sudbini. Nad lukom koji dijeli prezbiterij od glavne lađe

Misno slavlje u Gospi Ratačkoj

crkve možemo kontemplirati sliku krunjenja Bogorodice. Samo Presveto Trojstvo, Otac, Sin i Duh Sveti, krune Presvetu Bogorodicu za kraljicu neba i zemlje. Tu su i apostoli sv. Josip i bezbroj anđela, poneki s muzičkim instrumentima u ruci, tu je i jedan svećenik, to je biskup Andrija Zmajević u svečanome liturgijskom ornatu. On je teološki, mariološki osmislio čitav slikarski opus Gospe od Škrpjela. Što je biskup Andrija zamislio, slikar Tripo Kokolja je oslikao. Stoga je slika krunjenje Bogorodice na neki način i apologi-

ja svećeničkog zvanja. Ona je spomenik svim peraškim i bokeljskim svećenicima. Kroz povijest ih je samo u Perastu i samo Peraštana bilo 100 brojem, među njima i četiri biskupa. To su oni kojima povijest bilježi ime i prezime, a imena neznanih samo Bog zna.

Bez svećenika ovo svetište ne bi postojalo. Bila bi to gola arhitektura bez duše – muzej. Ovo svetište ima svoj smisao i poslanje samo kad se u njemu okuplja Crkva kada se u njemu služi sveta misa i dijele sakramenti i udjeljuje Božji blagoslov. Bokelji su to znali

pa su tu istinu pretočili u izreku *zalud nas je trista bez popa ništa*, a na Prčanju se govorilo *bolje pop u kuću nego brod pred kuću*. Svećeništvo je sveti red koji se podjeljuje polaganjem ruku biskupa i zazivom Duha Svetoga. Taj čin daje vlast da svećenik djeluje u ime Kristovo – *in persona Christi* te tako presbiter – svećenik nastavlja ovdje na zemlji Kristovu misiju kralja, svećenika i proroka.

Prije 25 godina tu je misiju ovdje na otoku Gospe od Škrpjela prihvatio don Ante Dragobratović, danas župnik u Dobroti u crkvi svetog Mateja.

Svoj život je posvetio Bogu i ljudima. *Ex hominibus assumptus pro hominibus constitutus* – uzet od ljudi – za ljude se daje. Pred 25 godina izgovorio je on ovdje jasno i glasno *promitto* – obećajem i tako brojnim zavjetima ovog svetišta pridružio i svoj zavjet ne u srebro upisan nego u život. Taj *Ex Voto* taj zavjet ljepotom nadvisuje sve zavjete koje je ovo svetište kroz svoju prošlost primilo. Zato se danas ovdje sjećamo toga zavjeta. Jubileji zato služe da bi nas podsjetili i dali podsticaj da se izbjegne zamor i zašto ne reći, ponekad i monotonija službe i pored Kristova obećanja *ja sam s vama* ona je prisutna te kao ričući lav obilazi koga da proguta. Pozvani smo da joj se opremo čvrsti u vjeri. Stoga danas na blagdan Marije na nebo uznesene molimo da Bog Kotorskoj biskupiji udijeli nova duhovna zvanja i sa ovih prostora. Da Marija bude Tvoja don Ante i naše vjere štiti. *O majčice sveta moli sinka svoga da vjera nam u Boga ko alem blista sja* (iz himne). A kada prođu jubileji ovaj i svi drugi *in hora mortis nostrae monstra te esse matrem*. Na času smrti naše, Marijo, majkom se pokaži. Tako neka bude. Amen!,,

Hrvatski iseljenici iz Austrije i Italije u Boki kotorskoj

Piše:
Maja Mozara

Hrvatski iseljenici iz Austrije i Italije u organizaciji Hrvatske matice iseljenika Dubrovnik hodočastili su o blagdanu Velike Gospe u Zaljev hrvatskih svetaca kako bi sudjelovali u misnom slavlju na otočiću Gospe od Škrpjela. Don Ante Dragobratović, dobrotski župnik, slavio je svoj jubilej, 25 godina misništva, zajedno sa župnicima kotorske biskupije, i velikim brojem vjernika koji su gotovo preplavili otočić. Crkveni zbor župe sv. Mateja, dodatno je uvećao proslavu. Hrvati iz Austrije i Italije, zadivljeni ljepotom bokokotorskog zaljeva, poglavito Perastom i Kotorom nisu krili zadovoljstvo. Ovo nije prvi put da su u Boki. Dolazili su i prethodnih godina, tim više što su im obiteljski korjeni iz Škaljara. Iskoristili su prigodu obići grobove svojih predaka. Makar, zauzet brojnim obvezama, u jutarnjim satima primio ih je i pozdravio don Ante Dragobratović u svom domu, zajedno sa svojom obitelji koja je za prigodu obljetnice misništva doputovala iz Neretve, poželivši im dobrodošlicu i ugodan boravak u Zaljevu hrvat-

skih svetaca. Zadovoljni druženjem i zajedništvom sa svojim sunarodnjacima u Boki kotorskoj na dan svetkovine Velike Gospe,

poželjeli su doći i dogodne, poneseni snažnim osjećajima svoje hrvatske pripadnosti u duhu katoličke vjere.

14.08.2012.

Predstavljena knjiga o poeziji i prozi Viktora Vide

U koncertnoj dvorani muzičke škole „Vida Matijan“, crkvi Sv. Duha, u Kotoru predstavljena su sabrana djela Viktora Vide, najvećeg bokeljskog pjesnika dvadesetog stoljeća.

U ime izdavača– „Dore Krupičeve“ d.o.o. iz Zagreba i Hrvatske bratovštine 809 iz Zagreba, govorila je Maja Tabak Slošić. O Viktoru Vidi govorio je Željko Brguljan.

15.08.2012.

Natječaj Ministarstva financija

Ministarstvo financija Crne Gore raspisao je natječaj iz sredstava od igara na sreću. Naše Društvo će aplicirati svoje najznačajnije projekte.

23.08.2012.

Izvršena raspodjela Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava

Fond je raspodijelio ukupno 500.000 eura velikom broju NVO sa nacionalnim predznakom-manjinskim projektima. Sva četiri projekta koje je HGD CG apliciralo na natječaju su podržana.

29.08.2012.

Javni poziv GKRH za kandidiranje projekata

Temeljem odluke Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Generalni konzulat Republike Hrvatske u Kotoru uputio je javni poziv hrvatskim Udrugama u Crnoj Gori za kandidiranje projekata.

Prijave se podnose Generalnom konzulatu RH u Kotoru ili Veleposlanstvu RH u Podgorici. **Rok za podnošenje prijava je 15.09.2012.**

30.08.2012.

Počinje mandat novoj učiteljici hrvatske nastave u Kotoru i Tivtu

Ured udruge Hrvatskog građanskog društva Crne Gore u Kotoru posjetila je nova učiteljica hrvatskog jezika i kulture u Kotoru i Tivtu, Ana Šarčević. Nakon što je završio mandat učiteljici Marini Bastašić, koja je četiri godine uspješno vodila hrvatsku nastavu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske za iduću voditeljicu hrvatske nastave imenovalo je Anu Šarčević, profesoricu hrvatskog jezika i književnosti i sociologije. Šarčević je rođena u slavonskom gradu Požegi, samom srcu Zlatne doline (Vallis aurea) kako su je zbog plodnosti zemlje prozvali stari Rimljani.

Osim međusobnog upoznavanja te predstavljanja povijesti i područja djelovanja Društva, poveo se i konstruktivan razgovor o važnim pitanjima hrvatske dopunske nastave, pri čemu su se predsjednik HGD CG, Mirko Vičević, tajnica Društva, Danijela Vulović, voditelj projekata, Tripo Schubert i učiteljica Šarčević složili da valja složno i temeljito raditi na tome da se broj polaznika hrvatske nastave poveća.

31.08.2012.

Transparentnost rada NVO

Asocijacija tehničke pomoći za organizaciju civilnog društva iz Podgorice (TACSO) priprema publikaciju „Ostvarenja organizacija civilnog društva u 2010. i 2011. godini“. Cilj ove publikacije je da unaprijedi i poveća u široj javnosti vidljivost aktivnosti organizacija civilnog društva i njihove uloge demokratskim procesima. Ured HGD CG je dostavio relevantnu dokumentaciju i podatke.

BOKEŠKA NOĆ

Piše:
Vlasta Mandić

Mira: Mato, čuješ li da neko lumbarda po kužini?

Mato: Koji ti je đavo?! Tek je pet i po, a taman sam učvrstio. Od vrućine nisam mogao zaspat. Cijelu noć se premećem s bande na bandu, a ti me sada budiš. Čujem, čujem! To ti mati varda po kužini. Bit će već pristavila objed.

Mira: Majko moja?! Što ću s njom, jadna ja? Lijepo sam joj rekla da se ne diže prije devet ura. Nema više spavanja, moram se isat.

Kate: Što me uplaši. Eto te ko vampir. Kako to izgledaš? Sva si podbula, kosa ti je na-

kostriješena, ko da si sa mačkama spavala.

Mira: Nisam sa mačkama, nego sa mojim mačkom, eto ti ga na! Mati, svaki dan ti isto govorim. Nemoj mi početi kuvat objed od ranih zora. Ko to danas radi? Probudit ćeš komšije što od vardanja s tećama i pinjatama, što od vonja od šufigece.

Kate: Baš me briga. Neka legnu kako Bog zapovjeda, prije ponoći, pa će se naspavati do zore. A od šufigece mogu samo okrijat, potla lumpovanja i vardanja po kotorskim kaletama. Ma, da mi je samo znat što čine u te, puste, sitne ure i to svako veče zaredom.

Mira: A, čine nešto.

Kate: Mogla bi i ti one tvoje dvije belece upitati da su, s kim su i što rade do zore? A oni mali je već pravi vagabundo, a tek mu je 15 godina. Blago tebi i onome tvome mačku.

Mira: Mati moja, što li mi pričaju susjede kada ti tako govoriš.

Kate: Nemaju ti što zboriti jer je i kod njih ista prilika. Oli ne vidiš da je sve pošlo in piko. Izlaze ti u ponoć, vraćaju se u prve kokote, a spavaju do podna. Džabe ovo i kuvam, perke kada se izlegu ne mogu ni oka otvoriti, a kamoli usta. A, kako će i jest? Štumik im se buni, perke misli da treba poslije spavanja doručkovati, a ne objedovati. A kad će onda

večerati? A kad će što pomoći u kuću?

Mira: Stani mati! Neko lupa na portelu. Idem vidjeti!

Kate: Ko to lupa u ranu zoru? Idem ja, ma će me čut kogod daje!

Mladić I: Draga staramajko, evo nas hic... malo veseli ha, ha... lepo vas molim da uđem hic... društvance furaj bre... lepe barke, mažoretke, sirene, la bamba, vatromet... ajdemo još po jednu rakijicu... guraj...

Kate: Mali, jesi li poludio? De ćeš nesretniče nabumbani. Lokaduri! Svi nazad jer ću vas odma oladiti sićem vode, a zvat ću i policijota.

Policija, policija...de ste? Nemalo vas kada treba!

Mladić II: Bela nonina, hic... laša pasare...

Ozana: Fermajte, šjora Kate, ne činite bulikan. To su moji afituali, mladost ludost. Si-noć je bila fešta nad feštama od Kotora -Bokeljska noć- pa su se jadna deca veselila. Nisu potrefili vrata. Ajte mladići na ova druga vrata. Evo mene dole da ih prifatim.

Kate: Jadne li im majke, kada ih vi morate prifatati. Evo, surgao se ovaj, ajd k vragu, slomi mi pitar. Ovi drugi povraće, onaj je čučnuo. Ozana, brzo povedite ovoga što čučni, opravit će mi šporkariju. Mira, daj mi aparat da ih len-tram. Što rakija učini od čovjeka - prave šimije.

Ozana: Ništa ne brinite šjora Kate, sve ću vam poredit, nemojte mi se sekavat.

Kate: Ma, kako neću. Od rana jutra bruka, ajte više! Uh, uh, a koliko me danas posla čeka.

Mira: Sve sam čula i videla. Dobro si odbranila kuću.

Kate: Nisu meni mogli ni talijani, ni njemci, pa ni komunisti, a bogami, ni oni koji su u ludu uru, kada su se svi popišmanili, donosili pozive za vojsku, uć u kuću kad je njih volja, a kamoli ova pjana mularija. Nego, pogledaj ti u kamare jesu li tvoji u kočetu?

Mira: Majko, kočete su prazne. Ao, ao, Mato diži se, nema ti dece doma, crni Mato.

Kate: Niko mene ne sluša. Neka, neka, Kate je staromodna, inšempijana. Lijepo sam ti rekla da su ti male digle repicu. Donja im je udarila u gornju. Niti uće, niti što rabo-

taju po kući. Sinoć su izašle naprlitane: na noge štikle od 15 cenata, kotulica do pupka, preko pasa i bubrega gole, sise na pola aperto, kosu pustila niza škinu - našto to liči? Ne smijem ni reć da me Bog ne kaštiga. A, mali, oni prco? Ko redikuo: farmerice izbućane, spustio ih na po prkna da mu mlataraju, preko prsa i leđa nacrtane zmije, ribe, vatra, bos na noge, kosa ofarbana na bičeve u razne kolure, u oba uva minduša, perfin, u nos. Oli smiješ ijednome što reć?! Nema to rišpeta. Švacat će te bez da trepneš. Lijepo ste ih inđenjali.

Mira: Fermaj majko! Kako si me urtala. Mato, ajde kroz Kotor, vidi će su?

Mato: Ne dižem se ni da će mi doći tata iz Škaljara.

Kate: Lijepo bogami. Da znaš da ćemo se i mi danas svadit. Ajde, isaj se, vidi da se

nije desila kakva dizgracija, teško nama.

Kate: Neka gospodin Mato samo spava, ne mora se isat. Čujem otvara se portela, sigurno su oni.

Kčer: Dobro jutro svima. Da znate kakva je bila Bokeljska noć. Fantastična! Dobili smo prvu nagradu pa smo sve pare pofrajali. Ludo i nezaboravno!

Mira: Kakva barka, kakva nagrada?

Kate: Lijepo famelje! Ne znaju ni što im деца rade ni po danu ni po noći. Ne zborim ja zalud, a nema ko da me sluša. Eto vam redikula od dece.

Kčer: Baš zbog tebe baba, nismo htjeli ništa govorit. Ko bi slušao tvoje predike! Sa Dobročanima smo dekorisali barku kao Titanik.

Sin: Prova broda pod more, a krma per aria-uvis. Famozno, kao pravi! Cijela riva je bila puna svijeta, svi su bili odu-

ševljeni. Bilo je preko 30 hiljada ljudi.

Bepo: Mali, ako ćemo lagat!

Kate: Priđontali ste se šjor Bepo. Vazda ste atento za čut novitade.

Bepo: Od 5 ura jutros ne spavam. Dreždim na finjestru i čekam da sunce proviri i da se ovi puk smiri. Činjeli ste toliki lumardamenat, da mi ni apaurin ne bi pomogo.

Mira: A jeste li gledali Boleljsku noć?

Bepo: Bio sam na rivu ali nisam se mogo do mora niđe primaknut. Na Šuranj - auta parkirana u dva reda, nemaš će proč. Od Gurdića, na trotoar, kuda čeljad valja da pasavaju, opet parkirana auta, a uz obalu akoštane jahte, perfin, sve do vrata od grada. Otole, ono malo rive što je slobodno, perke su isplovile jahte, pa do granice oli ti ga raščelade od luke, bilo je slobodno. Ali, mama in kofa, a tata in karoca - nabio se narod u tri file. Ne možeš viđet ni Vrmac, a kamoli barke. Velika graja! Tercet iz radio Škuribande ne zatvara žbatulu - zvijezde gore, ribe dole, kalete, đorđete, barke, ronkete... Nisam intrao na, nijanci, jednoga domaćega čovjeka i ajde Bepo doma. Ali, očeš, matrak?! Ne možeš proč kroz vrata od grada. Napravio se čep od naroda, pa guraj napred - nazad, uči ne možeš, ali ni izać ne možeš. Lijepo da sam se inkaštrao sa dvije mlade. Jedna ispred, a jedna odozada mene. Ne bi konac mogla provuć između nas. Ke gušt!

Kate: Koliko vam je trajao taj gušt?

Bepo: A, jes, par minuta, sve dok me jedan gorila nije udrio laktom u bandu. Onda sam kao metak izletio kroz vrata od grada. ODMA sam pošo doma da stavim oblogu od ostike. Ali, ne možeš zaspasat od mužike. Na svaku pjacu drećanje, udaraju li udaraju. Taman oko 4 jutros da zaspim, a onda ste

vi počeli vardat. Ajde, recite, može li se ovako izdurat?

Sin: Šjor Bepo, dosta je bilo vašega. Sada je došla naša ura.

Bepo: Dobro zboriš sinko. Eto vam ga cijeli Kotor sa San Đovanijem, tuto kompleto, pa ga trošite. Samo pazite da vam ga ko ne ukrade doklen se divertite i ludijate.

Kate: Ne abadajte toga popišova. Oli zna što zbori. Muškima se oće do 30-te godine vremena, za dobit pamet u glavu.

Mira: Dosta je parlatine. Deco ajte spat. O, evo mi ga Mato! A, jesi li mi utvrdio, be-leco moja?

Mato: Spavao sam ko za klan. Što se ovo dešava? Deco, kako je bilo na Bokešku noć?

Kčer: Dobili smo prvu nagradu.

Mato: Znao sam da ćete dobit prvu nagradu. Titanik je bio pravi.

Kate: O, što to čujem? Pored mene i Mire žive vi pravite tajni pakt.

Sin: Ko bi preživio od tebe, jadna moja baba. Živio tata!

Kate: Muči, nijedan! Skidaj te razbucane gaće, umij se i makni to željeza sa ušiju i nosa i ajde spat.

Bepo: Nemojte mi se jedit šjora Kate. I njega će pasat lude godine.

Mato: Rekli su mi, da će ove godine sačuvat sve barke i da će ih usidrit ispred Macela da figuraju barem još osam dana. Velika pare su uložili.

Kate: Ma, kako su mi, finalmente, pametni. Ben fato. Svake godine se potroše velike pare i rabota, a sutra dan sve u gomilu.

Bepo: I ja sam čuo da će se moći iznajmit gondole i barke za turiste, da mogu iz bliza viđet te kreature od baraka. Eto ti posla za akužat šolde. A, bila bi i atrakcija.

Mato: Koliko Kotor ima atrakcija, a sve nam je dža-be. Ne umijemo to lijepo spa-

kovat i akužat šolde. Jedino ga spakuju kafići, restorani, suvenir. Dovedemo im svaki dan, ajde neka je svaki drugi dan, 1500-3000 turista s vapura, plus one tranzitne iz Dubrovnika, dalje po 20 000 turista od Karnevala, 20 000 od Bokeške noći, nešto sitnine slušalaca od Kotor art-a, ženskog svijeta od Visoke mode i tako redom - hiljade na hiljade eura im upakujemo. Namjeste tavuline, suncobrane, ventilatore, muziku i - čekaju da riba upadne u mrežu. Bome, dobra posta, dobar ulov. Neka se muljani pokriju po glavi, nećeš vraga od ribara.

Kate: S ovih stopa idem zvati moju Đorđetu da pođemo do Macela viđet tu novitadu.

Đorđeta: Eko me, kara mia. Cve ostavila u kuzina, sto se to sucede? Neka kazin, oli diz-gracija?

Kate: Vazda si od puno parola. Sva si špaventana. Kuco, idemo do Macela da vidimo čudo neviđeno. Sve od Macela, pa preko Šuranja do rive ti je puno baraka od Bokeške noći. Uzet ćemo sandolinu pa ćemo sve vižitat. To će ti biti novi katorski akva park.

Đorđeta: Što je to? Ja ne gledam nista. Nema gondoliera, nema barketa, sto ti pricala ludo?

Kate: Neeeeeeeeeeema baraka! A de su?

Đorđeta: Ekola tamo, na Gurdic, cve barke zguzvane.

Kate: Ajde k vragu Đorđeta, još nisi naučila naš jezik. Ma si me fotala.

Đorđeta: Nicam ja kriva sto sve jedna velika gomila, cve racklimano, cve jedan grande cmet.

Velika steta, puno lavoro, puno soldi, adeso sve - grande sporkeca. Treba to fatigat na druga način..

Kate: E, ti ćeš nas naučit? Kriva si da ne možeš biti krivlja. Talijanica, a?!

KOTORSKI ORIĐINALI - ŠKERC I GALIOTI (1)

Priredio:
Dario Musić

ILIJA JELAVIĆ, vlasnik postolarske radionice, bio je vrlo zanimljiva ličnost i najveći kotorski oriđinal i galiot. Krasile su ga pozitivne ljudske osobine: poštenje, humanost, spremnost na pomaganje ljudima, ali i da se našali na svoj i tuđi način. Ponekad bi ga, kako je govorio, „šala ponijela” pa nije znao gdje da se zaustavi. U njegovoj postolarskoj radionici vrlo rado su se okupljali oriđinali, ali i ugledne ličnosti: pravnici,

Kotorski oriđinali i galioti bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oriđinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu...

je neoprezan. U vrećici - škartocu našli su rezani duhan, što se smatralo švercom. Dovedeni su carinici, nadležni za prekršaje iz tog područja. Ilija je odveden s „dokaznim materijalom” u carinarnicu. Kada

koje je ispao duhan. Odlazeći, zadovoljno se smješкао kako je nadmudrio carinike.

Bio je i dobar psiholog i odlično je poznao ljude toga kraja pa su i mnoge dogodovštine bile na tome zasnovane. U nje-

ekonomisti, liječnici, profesori, novinari, glumci, pisci...

Ilija je i sam bio povijesna ličnost. Još u doba Austro-Ugarske policija ga je zabilježila kao jednog od prvih agitatora komunističkih ideja Marxa i Engelsa u Boki. Jednom su žandari došli k njemu tražiti komunističku literaturu. Nisu je našli jer je Ilija dobro znao kako je treba čuvati. Ipak, bio

su stigli, šef je pitao - Što su Vas doveli, gospodine Jelaviću? Ilija je skrušeno rekao pokazujući praznu vrećicu - Zbog ovog škartoca!? Carinik koji ga je priveo objasnio je - Dovedi smo ga jer je u vrećici švercani duhan. Kada je šef provjerio, vrećica koju je držao Ilija bila je - prazna!? Usljedilo je ispričavanje privedenome! Dok su ga privodili, probušio je vrećicu iz

govu radionicu često je dolazio kotorski gospodin Lujo, koji se služio drvenim štapom. Kada je jednom došao i pri razgovoru odložio štap, šegrt je po naredbi gazde skratio njegov štap za dva centimetra. Ilija je rekao gosp. Luji kako mu se čini da je počeo rasti. I drugi put se ponovila ista priča. Štap je skraćen za još jedan centimetar. Starac se tada, ne shvaćajući o

čemu je riječ, počeo hvaliti da već ubrzano raste! Oni koji su ga slušali mislili su da je „še-nuo“. Nisu, naravno, znali za Ilijino djelo.

Jednom je k Iliji Jelaviću došao seljanin iz Grblja te se pohvalio da je kupio novi šešir. Kotorski postolar, galiot, poslao je šegrt da kupi isti takav šešir, ali tri broja manji. Kada se šegrt vratio, zamijenio je šešire i upitao seljanina zašto mu je glava tako oteknula. Grbljanin, zdrav „ka' drijen“, samo je odmahnuo rukom, ne obraćajući pažnju na njegovo pitanje. Nakon obavljenog posla Grbljanin je stavio šešir na glavu i na svoje zaprepaštenje uvidio da mu je šešir mali i da je Ilija u pravu kada mu je rekao da mu je glava oteknula. Prestravljen iznenadnim saznanjem - onesvijestio se pa su uskoro došla i kola hitne pomoći. Ilija ga je pratio do doktora Gopčevića, svoga velikog prijatelja, te mu šapnuo o čemu je riječ. Doktor, također poznati oriđinal, dao je „bolesniku“ injekciju „aqua naturale“.

U međuvremenu, manji šešir zamijenjen je većim koji je normalno stajao na glavi „bolesnika“ pa je - zahvalivši doktoru Gopčeviću zbog brzog izlječenja - veselo otišao kući. Nekoliko dana poslije doktor je dobio na dar suhi kozji košet i dva ovčja sira. Naravno, i autor šale bio je nagrađen. Bio je gost na večeri kod doktora.

Jelavić je u mladosti, kako je sam kazivao, „zbog svojih ludih ideja“ često bio u zatvoru.

Prolazile su godine, Ilija Jelavić je stario. Baš su otišli Karađorđevići, a došli Talijani. Uslijedila su uhićenja, glad... Ilija nije imao ni posla, ni hrane, ali ga vedri duh i optimizam nisu napuštali. Jednom kada ga je don Niko Luković, umni i poštovani svećenik, pitao da mu da recept jer bi se i on slično ponašao, postolar je odgovorio: „Velečasni, kada sam gladan, tužan i žalostan, ja sebe tjeram

da se smijem, da ne bih morao plakati. Šalom se borim da nadvladam zlo.“ Mnogobrojne priče o Iliji postolaru potvrđuju da se tako i ponašao.

Došao jednog prijepodneva u radionicu Ilije Jelavića ugledni kotorski trgovac, Mandel, Židov, koji se silno plašio uhićenja iako Talijani u Kotoru nisu proganjali domaće Židove. Sjeo Mandel u ponuđeni stolac i ubrzo - zaspao. Ilija uze čekić i snažno lupi po limenoj posudi, što je nalikovalo na jaki pucanj. Zatim je naglo ustao i zauzeo stav mirno, zajedno s drugima u radionici. Mandel se naglo probudio skočivši iz stolca. Kada je vidio kako svi stoje mirno i on se ukipio, s rukama uz tijelo, kako je i dolikovalo bivšem austrougarskom oficiru. „Pucanj“ i ponašanje prisutnih natjerali su ga da shvati kako je vrijeme skidanja talijanske zastave s jarbola te da će uskoro noć. Odmah je otišao kako bi kući stigao prije policijskog sata. Kada je Ilija pogledao kroz prozor vidio je kako Mandel trči iako je do noći ostalo još nekoliko sati.

Jelavić je bio jedan od sudionika na Osnivačkom kongresu KPJ, u Vukovaru. Kada je Josip Broz dolazio u Kotor Ilija mu je bio gost, iako je desetljećima nakon toga bio apolitičan. Ipak, od mladenačkih zabluda i stradanja bilo je i koristi. On se često hvalio da dobro prolazi u životu jer u kući, zbog pobožnosti ukućana, primjenjuje devizu: „Ave Maria!“, a izvan kuće kliče: „Viva Partija!“

Kada je Josip Broz Tito bio gost Kotorana, na prijeme među birane goste pozivan je i Ilija Jelavić. Taj skromni, simpatični čovjek, koji je bio „povijesna partijska ličnost“ nije se zbog toga osjećao ugodno. Jednom nije došao na prijem jer se „razbolio“ na što je reagirao sekretar Opštinskog komiteta KPJ Anto Vukašinović i naredio Iliji da se ubuduće to ne ponovi. Zbog toga je morao doći na slje-

deći prijem u čast predsjednika Tita Ilija. Čitavo vrijeme je šutio i držao se po strani. Primijetio je to Tito i upitao ga zašto ni o čemu ne iznosi svoje mišljenje. Jelavić je brzo odgovorio: „Druže Tito, ne volim diskusije za vrijeme jela jer uvijek pobjeđuje onaj koji nema apetit!“ Svi su se grohotom nasmijali.

Iako nekada poznati komunist, jednom se Ilija Jelavić našao iza brave. U to vrijeme bila je u modi „Titova štafeta“. Ilija je odlučio da umjesto Titove organizira Savovu štafetu. Najstariji kotorski postolar, Savo Gazetić, proslavljao je 80 godina života. Priređena je svečanost u njegovu domu, u Dobroti, koja je završena dolaskom Savove štafete. Ljudi su pljeskali, a jedan milicionar, poznanik, pomogao im je u tome i nakratko zaustavio promet. Sutradan muka i nevolja: uslijedila su uhićenja! Priveli su i Iliju i pustili ga nakon nekoliko sati jer je netko iz vlasti poručio da je „nezgodno“ da se takav ugledni komunist nađe u zatvoru. Sljedećeg dana zvali su Iliju u Komitet, gdje je upozoren da ga više neće trpjeti, nego da će prema njemu primijeniti čak i silusko to bude potrebno. Ilija je tom prilikom, kako je kasnije pričao, istupio samokritički govoreći da je spreman ako se to od njega traži i život žrtvovati za Partiju, da bi okajao taj grijeh. Kada je, kasnije, u jednom društvu pričao o tom događaju pitao ga je doktor Gopčević bi li zaista dao život za Partiju. Ilija, koji je ponekad znao dobro „omastiti“ priču da bi šala bila efektnija, tom prilikom govorio je samo istinu: „Bih, u svakom trenutku... A da, što će mi ovakav život!“

I kad je umro mnogi su mislili da je i to samo još jedna njegova šala. Dok su ga ispraćali na vječni počinak, prepričavale su se mnoge anegdote čiji je Ilija bio autor.

(nastavlja se)

GRAF WURMBRAND: TRST – KOTOR ZA 26 SATI

Piše:
Neven Jerković

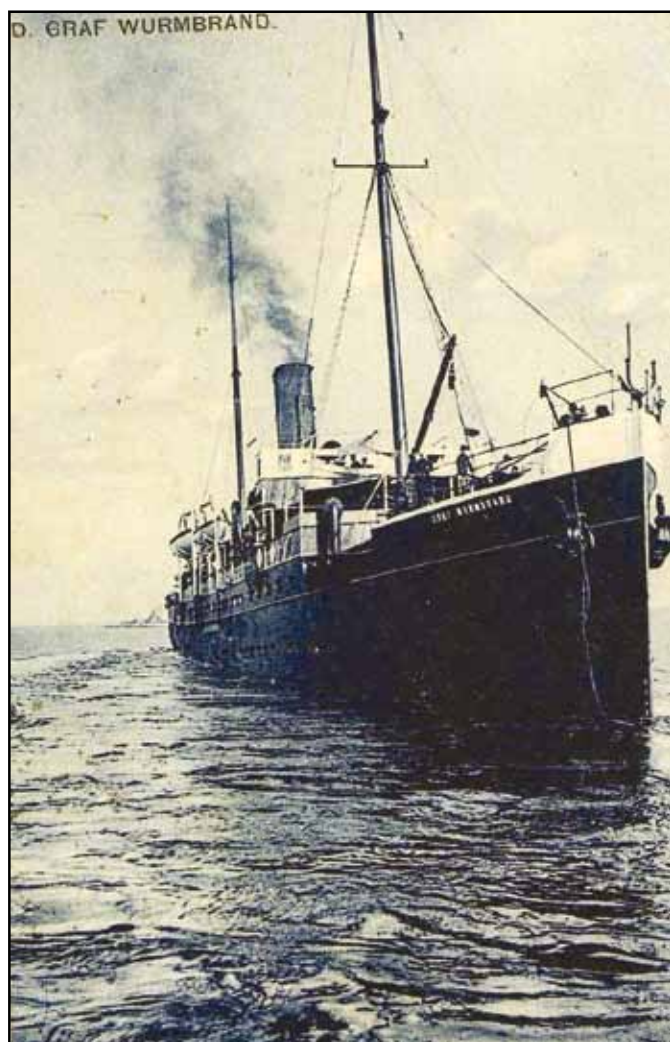
Najbolji parobrod Austrijskog Lloyd-a u brzoj pruži bio je od 1895. godine GRAF WURMBRAND, izgrađen te godine. Taj čelični parobrod od 952 BRT, dug 73,5, širok 8,9 i visok 4,4 metra, s jačinom parostroja od 2500 KS, imao je 34 člana posade. S električnom rasvjetom, s lijepim salonima, sa 72 kreveta u I i 30 kreveta u II razredu,

Tehnička dostignuća modernoga svijeta su nam u to doba uglavnom pristizala brodovima, među kojima i GRAF WURMBRAND ima posebno povijesno mjesto.

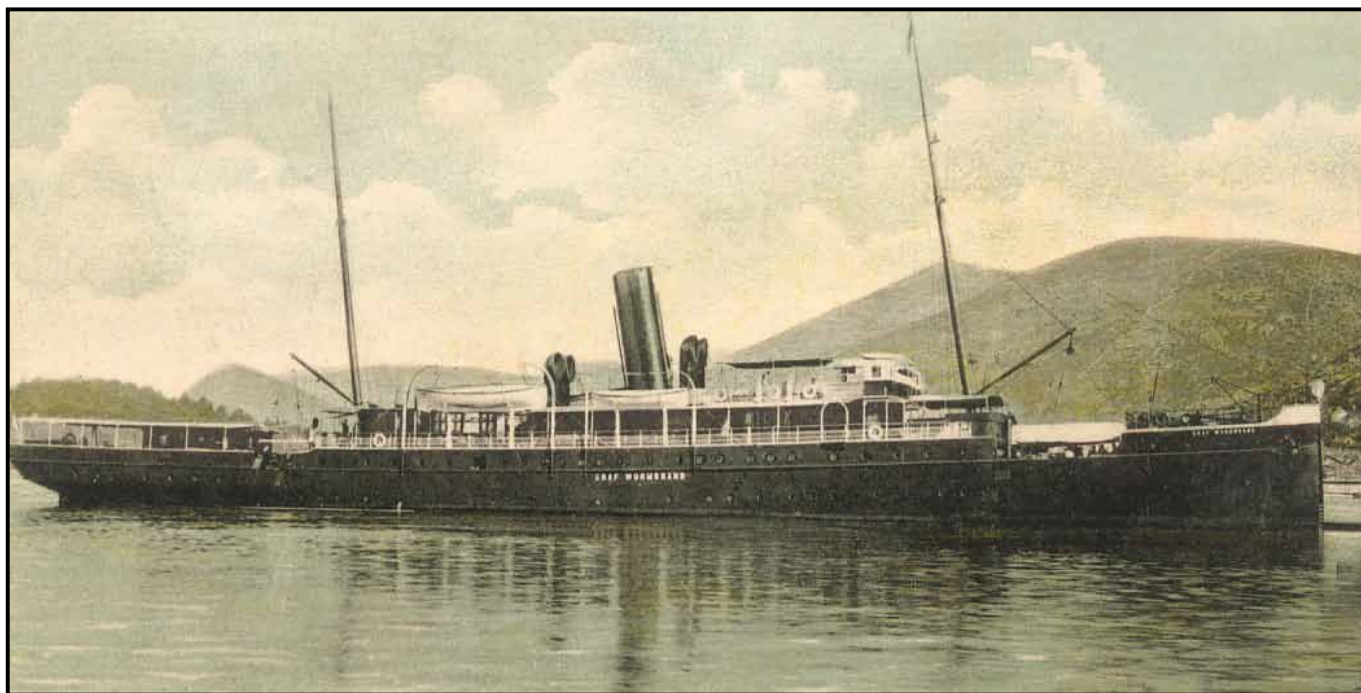
brzinom koja mu je omogućavala da prevale udaljenost Trst – Gruž za 24 sata, bio je, kako je isticano u tadašnjem tisku – „najbrži i najelegantni-

ji od svih parobroda što plove Jadranskim morem“. Prvi je put GRAF WURMBRAND uplovio u grušku luku 27. rujna 1895. godine u 23 sata, ka-

fotografija s voznog reda za Dalmaciju iz 1900. Prikazan je parobrod Graf Wurmbrand u plovidbi.

sneći punih 5 sati. Po naredbi dubrovačke općine, u čast tog njegovog prvog dolaska, dočekala ga je gradska glazba, a Gruž je bio svečano osvijetljen. Prijevoz parobrodom GRAF WURMBRAND bio je skuplji nego na ostalim parobrodima. Tako npr. početkom 1897. karta od Trsta do Dubrovnika koštala je za taj parobrod u prvom razredu 19,20 f, a u drugom razredu 13,20 f, dok je na svim ostalim parobrodima prijevoz na toj relaciji koštao 16 f za prvi i 11 f za drugi razred.“ Ovo je izvadak iz knjige „Razvitak turizma u Dubrovniku i okolici“ autora Iva Perića iz 1983. godine u izdanju tadašnjeg Zavoda za povijesne znanosti istraživačkog centra JAZU u Dubrovniku. Malo se autora ovako detaljno bavilo istraživanjem dubrovačkog Državnog Arhiva da bi rasvijetlilo uvjete, okolnosti i vrijeme nastanka dubrovačkog modernog turizma, a time neposredno i bokeljskog. Zato je Iva Perića u opisu broda GRAF WURMBRAND najbolje i bilo citirati, jer se to na drugi način i nije moglo bolje učiniti.

Poštansku je prugu iz Trsta do Kotora GRAF WURMBRAND održavao u paru sa drugim kompanijskim brodovima sa polaskom utorkom preko Pule, Zadra, Splita i Gruža te četvrtkom preko Malog Lošinja, Splita i Gruža sa mogućim nastavkom prema talijanskom Bariju, ploveći u jednom smjeru 26 sati a povratno ukupno 60 sati uključujući dulje zadržavanje u Kotoru. Naravno, prvi parobrodi na istočnoj obali Jadrana bili su začetnici i prvih turističkih kružnih putovanja pa su rijetki dokoni turisti u to doba zabilježili i nekoliko zanimljivih crtica iz svakodnevnog života ovih tada malo poznatih krajeva. Tako su Reginald Wyon i Gerald Prance u svojoj knjizi „Avanture dvojice Engleza u Crnoj Gori“ zapisali

da su 1902. prigodom dolaska u Kotor brodom GRAF WURMBRAND „...imali sreću da su za izlete u okolicu na vrijeme rezervirali kočije Crnogorske pošte, koja ima dobre kočijaše i fiksne cijene. Lokalni kotorski kočijaši su tražili, i često i uspijevali od neinformiranih stranaca naplatiti dvostruku cijenu.“ Izgleda da se neke stvari i nakon više od jednog stoljeća nisu puno promijenile.

Ni kod znamenitog Austrijskog Loyda neke stvari nisu baš štimale pa je dubrovački tjednik „Crvena Hrvatska“ žestoko kritizirao 1937. plovidbeni red u potpunosti neprilagođen turistima: „Ko hoće da putuje, valja da se digne na 3 ure po ponoć i da se otklapi u Gruž na noge, noseći sam prtljagu, jer u to doba nema ni kočija ni fakina. Ovo je konfort za buduće goste dubrovačkog hotela Imperial! Evala mudroj uredbi.“

Novogradnja 292, komforni dužobalni putničko teretni brod, potpuno je dovršen u rujnu 1895. na navozima tršćanskog brodogradilišta STTrieistino. Odmah je zaplovio na brznoj putničko teretnoj pruzi iz Trsta za Gruž i Kotor u floti Austrijskog Loyda koji mu je namijenio ime – GRAF WURMBRAND. Nakon što je 17 godi-

na u floti Austrijskog Loyda uspješno i neumorno brazdao istočnom obalom Jadranskoga mora, GRAF WURMBRAND je 1912. prodan tršćanskom brodaru bokeljskih korijena D. Tripcovichu (Diodato Tripković, rođen 1862. u Dobroti). Nažalost, po skorom izbijanju Prvog svjetskog rata, brod je rekviriran i prebačen u vojnu medicinsku službu. Kao brod bolnica, službenog imena SPITALSCHIFF IV, služio je sve do 1920. kada je ponovo prodan, ovaj put kompaniji S.A. di Navigazione Rimorchi e Salvataggi, a mijenja i ime u – ROMA. Od 1924. je CITTA DI ROMA a od 1928. – CITTA DI ZARA. Po oskudnim arhivskim podacima raspremljen je i razrezan u Trstu krajem 1932.

Na koncu jedan zanimljiv detalj: GRAF WURMBRAND je i u Gružu i u Kotoru bio prvi brod koji je imao električnu rasvjetu. Tako je njegovim dolaskom u naše krajeve 1895. godine ovamo došlo i prvo električno osvijetljenje, tri godine prije prvog dubrovačkog, onog ugrađenog u hotel Imperial. Tehnička dostignuća modernoga svijeta su nam u to doba uglavnom pristizala brodovima, među kojima i GRAF WURMBRAND ima posebno povijesno mjesto.

Don Ivo
Brainović

Priredio:
Don Pavao Medač

Don Ivo Brainović je rođen 30. listopada 1914. godine u Herceg Novom, od oca Antuna i majke Eleonore, rođene Dabinović. Poslije završenog studija teologije i svećeničkog redjenja 1937. godine prvo mjesto služenja bila mu je župa Gornji Stoliv. Nakon toga bio je župnik u Škaljarima, gdje je djelovao sve do teških ratnih previranja. Tada se zbog napada komunista preselio u Dubrovnik gdje je bio profesor filozofije i vjeronauka u sjemeništu. U listopadu 1944. godine strijeljali su ga partizani na otoku Daksi.

Preseljenje don Iva Brainovića iz Škaljara u Dubrovnik bilo je izazvano ozbiljnim razlozima. On, naime, nije bio nimalo simpatičan komunističko-partizanskom pokretu. Tako je došlo do toga da je na don Iva izveden atentat, u crkvi Gospe Snježne u Škaljarima između unutarnjih i vanjskih vrata, s pet uboda nožem. To se dogodilo 30. siječnja 1942. godine. Ubod koji je bio usmjeren prema srcu ublažila je Gospina medaljica koju je svećenik nosio u gornjem džepu. Nakon tog napada, u kojem je don Ivo bio gotovo izmasakriran, ležao je u komi pet dana i svi su očekivali njegovu smrt, no on se uspio nakon mjesec dana oporaviti. Radi opasnosti koja mu je neprekidno prijetila čuvali su ga njegova majka i Anto Petrović, sakrestan. Iako je razlog za ovaj mučki napad bio svima općepoznat jer je don Ivo Brainović bio Hrvat i osvjedočeni čovjek Crkve, prema

Prema knjizi don Ante Bakovića „Hrvatski martirologij XX. stoljeća“ broj žrtava iz komunističkog razdoblja u vrijeme II. svjetskog rata iznosi 664 mučenika Crkve u Hrvata. Iz Kotorske biskupije su don Gracija Sablić, o kojemu je pisano u Hrvatskom glasniku br. 84, don Đuro Perušina, o kojemu je pisano u broju 86, kao i don Ivo Brainović, o kojemu će se govoriti u ovom broju.

obrazloženju koje je Komunistička partija kasnije dala stoji da je razlog „suradnja s talijanskom vlašću“. Atentator je bio domaći partizan odjeven u odoru talijanskoga pomorskog časnika. Talijanske vlasti pokrenule su istragu i pokušale što prije saznati tko je atentator. Više je osumnjičenih osoba bilo provedeno na saslušanje.

Zanimljivo je da je don Ivo Brajnović poznavao atentatora, znao je da je on komunist i da je viši partizanski oficir, ali ga nije htio odati. Kotorski sudac Rafaeli, koji je bio nazočan na njihovu suočanju, ostao je zadivljen tom gestom i oprostom napadaču. Don Ivova majka također je znala tko je atentator, ali i ona mu je oprostila. Nakon izlaska iz bolnice premješten je u Dubrovnik jer su mu i dalje prijetili da će ga „sljedeći put stručnije srediti“ i da neće preživjeti. Kada su ga komunisti nakon završetka rata otkrili u Dubrovniku, ponovno su ga uhitili i strijeljali zajedno s p. Pericom i ostalim stradalnicima na Daksi.

O don Ivu Brajnoviću prikupljeno je više iznimno pozitivnih svjedočenja. Osobito od župljana njegove župe u Škaljarima. „Svestrano je i vrijedno vršio svoje svećeničke dužnosti te sa svima održavao lijepe odnose poradi čega je bio omiljen u narodu“, kaže M. Tomić. Njegov

kolega don Ante Škobalj piše: „Bio je rođeni matematički genij. Još u bogosloviji bavio se visokom matematikom te je bio član društva matematičara u Zagrebu. Primaio je i njihov list i rješavao takozvane calculuse. Između ostalog, usavršio je Leibnitzovu formulu za izračunavanje sedmičnih dana za bilo koji datum u prošlosti i budućnosti te tako eliminirao Leibnitzovu glomaznu tablicu koja je bila potrebna uz njegovu formulu. Bio je ne samo kao matematičar genij, nego i čovjek izvanrednog karaktera i velike vjere, čestitosti, ali i iskreni hrvatski rodoljub.“ Don Viktor Kaločira odgovara na pitanje zašto su komunisti uhitili, progonili i mučili don Ivu Brajnovića: „Don Ivo Brajnović uzoran je svećenik. Nije se bavio politikom i u te se stvari nije miješao. Ali osjećao se Hrvatom i to, kao ni njegov rođak don Gracija Brajnović, nije tajio.“

Prema jednome drugom izvješću don Ivo Brajnović ubijen je na otočiću Daksi ispred Dubrovnika, ali nije tu pokopan. Nakon što su za nj svezali kamen, utopili su ga u moru negdje između Korčule i Lastova. Živio je vrlo kratko, samo 30 godina. Iako ne znamo za njegov grob, znamo za njegovo ime i ono što je on kao osoba značio ljudima ovoga kraja. Njima je uspomena na njega još uvijek živa.

Na zahtjev čitatelja redakcija Hrvatskoga glasnika odlučila je nastaviti s „PRIČOM JEDNOG VREMENA GRADA KOTORA“ kroničara Romea Fiorellija, koju je zbog programskih razloga prestala objavljivati 2009. godine, a zadnji 10. nastavak bio je objavljen u broju 57/58 u prosincu 2009.

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po **putu sačuva-
nih listova, plakata i raspo-
reda, po pričanju moje babe
i uz moje dobro pamćenje,
od djetinjstva sam sabrao,
sastavio i uredio sljedeće
uspomene**“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

Povjesničar i kroničar Kotora mr. sc. Jovan J. Martinović izvršio je poneke ispravke na Fiorellijevu izvornom tekstu te je neke izraze protumačio današnjim riječima kako bi čitatelju bilo lakše razumjeti smisao riječi i rečenica, ali je zadržao arhaičnost izraza.

GLASOVITI LJUDI KOTORA I BOKE

Priredio:
Dario Musić

Plemić Bernard Pima, Kotoranin, pjesnik latinskog jezika, preminuo 1518., pokopan u crkvi sv. Marije Collegiate.

Papa Clement X. imenovao 23. veljače 1671. godine Andriju Zmajevića, dra filozofije i teologije, barskim nadbiskupom i primasom Srbije. Dana 9. kolovoza svečano zaređen u crkvi sv. Nikole u Perastu po dračkom nadbiskupu Gerald Galati, preminuo u Perastu 1694. godine.

Matija Zmajević, Peraštanin, bivši glasoviti admiral ruske Baltičke flote, pobijedivši dva puta Švedsku flotu, za vrijeme Petra Velikoga organizirao je Rusku mornaricu 1698. godine.

Vicko Zmajević, Peraštanin, imenovan barskim nadbiskupom 25. travnja 1701., na 2. listopada te godine bio je posvećen u crkvi sv. Nikole po biskupu Marinu Drago, preminuo kao zadarski nadbiskup u Zadru 1745. godine.

Slikar Tripo Kokoljić rodio se u Perastu 28. veljače 1661. godine. Izučio je slikarstvo u Mlecima. Njegovo umjetničko slikarstvo na platnu nalazi se u crkvi Gospe od Škrpjela na otoku u blizini Perasta. Ima ih što većih i manjih 68, a u Općini raznih portreta. Kokoljić je preminuo na Korčuli 18. listopada 1713., a bio je pokopan izvan gradskih vrata. Danas mu nema traga jer su se na tome mjestu ogradile kuće.

Tripo Kokoljić

U XVII. stoljeću Augustinović, Peraštanin, odlikovao se graditeljstvom mletačkih ratnih brodova.

Josip Marinović, Peraštanin, isusovac, vrstan teolog, pisac i pjesnik. Kada se je god. 1773. Družba isusovaca dokinula, proslavio se kao zagovaratelj za ujedinjenje Armena (s) Katoličkom crkvom.

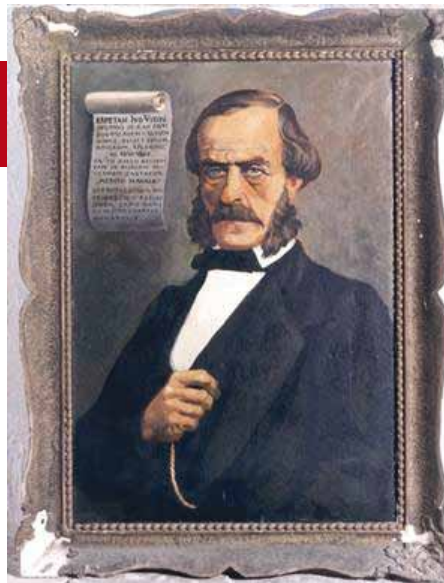
U XVII. stoljeću Matija Melada, Peraštanin, bio je u svoje vrijeme vrlo poznat kao pomorski inženjer, koji je za vrijeme Petra Velikoga uređio i izgradio mnoge ruske luke.

U XVII. stoljeću Marko Martinović, Peraštanin, glasoviti pomorac, na molbu Petra Velikoga i po molbi mletačkog dužda, izučio je 16 ruskih mladića u pomorskoj školi, koja je u ono vrijeme postojala u Perastu, a ostale su bile u: Kotoru, Dobroti, Prčanju, Ercegnovom. Iako su bile privatne, ali su bile na glasu, osobito Peraška na svijetu poznata.

U XVI. stoljeću plemić Tripo Bizanti, Kotoranin, bivši bokokotorski biskup, prisustvovao je na crkveni Lateranski sabor u Rimu, 1512. – 1517. godine. Bi pokopan u crkvi sv. Tripuna.

U XVII. stoljeću plemić dr. Antun Bizanti, Kotoranin, bivši glasoviti učenjak, djelovao je kao istražitelj domaće povijesti.

God. 1852. – 1859. kap. Ivan Visin, Prčanjnin, prvi je pomorac koji je pod austrijskom zastavom oplovio pogibeljni Rt Horn i zemaljsku kuglu. Bio je nagrađen od cara austrijskog sa zastavom, koja se čuva u crkvi na Prčanju.

Kap. Ivo Visin

Luka Tripov Luković postao je 1639. godine admiral u mletačkoj ratnoj mornarici.

Godine 1866. Marko Eugen Florio, Prčanjnin, istaknuo se kao zapovjednik austrijskoga ratnog broda »Ercherzog Friedrich« u boju pod Visom. Pođe u mirovinu pod admiralom. Njegovo odijelo se nalazi u muzeu Bok. mornarice.

U XIX. stoljeću Ilija Milošević, Dobročanin, bio je jedan od najboljih astronoma u Italiji. Rođen je 1847., umro je u Rimu 7. XII. 1919. godine.

Dana 6. srpnja 1879. Paško Guerini, Prčanjnin, bio je imenovan naslovnim biskupom Pafa i dan za pomoćnika Karlu Pođenu, barskome i skadarskome nadbiskupu. Posvećen je u Splitu 3. kolovoza iste godine. Nakon smrti Pođena bio je imenovan 23. studenoga 1886. za nadbiskupa. Preminuo je u Skadru 8. veljače 1911. godine.

Dr. Lazar Tomanović iz Lepetana, Boka, imenovan je 1906. godine predsjednikom crnogorske Vlade, preminuo je 2. XI. 1932. godine.

Kapetan Miloš Vukasović iz Dražin rta, Boka. Osnovao je 1870. godine u Buenos Airesu tada najveće južnoameričko parabrodarsko društvo »La Platense«, kojim je silno zadužio Južnu Ameriku, a naročito Argentinu. Bio je arhitekt i preporoditelj trgovine. Preminuo je 1908. godine. Njegov portret nalazi se u muzeu Bokeljske mornarice.

Stjepan Mitrov Ljubiša, Budvanin, pjesnik, književnik, bio je 1870. godine izabran kao bo-

kokotorski zastupnik u Carevinsko vijeće, koji se najviše od svih Bokelja zauzimao za ujedinjenje Dalmacije i Boke s Hrvatskom. Umro je u Beču 11. studenoga 1878., donesen je u Budvu 7. listopada 1885. godine.

Stjepan Mitrov Ljubiša

Godine 1721. Matej Juraj Štukanović bio je imenovan barskim nadbiskupom. Posvećen je u crkvi sv. Nikole 20. siječnja 1723., preminuo je u Perastu 13. prosinca 1743. Pokopan je u crkvi sv. Marka u Perastu.

Godine 1888. u katedrali sv. Tripuna obavljeno je ustoličenje biskupa dr. Tripa Radoničića, Prčanjanina. Posvećenje su zajedno izvršili dubrovački biskup Vodopić, barski biskup Milinović i mostarski biskup Bučonić 25. studenoga 1888.

Nikola Bucchia sagradio je 1344. godine crkvu sv. Nikole i samostan za dominikance izvan grada, na Mišuliću (Tabačini). Bio je vrsan vojskovođa i mudar savjetnik, protovestijar /ministar financija/ cara Stefana Dušana Silnoga. Pratio je cara Dušana kad je 1350. s caricom pohodio Dubrovnik. Car Dušan došao je s caricom Jelenom iz Dubrovnika na dubrovačkim galijama u Kotor u pratnji Nikole Bucchie, gdje je bio najsvečanije dočekan. Car Dušan šalje 1350. godine Mihajla Bucchia kao

poslanika u Mletke. A Tripo Bucchia, Mihajlov sin, bio je upravitelj carske komore Uroša IV.

Luka Bizanti, kotorski biskup 1534. – 1565., znameniti teolog i književnik. Pisao je pjesme i izdao biografiju svoga strica, biskupa Tripa Bizantija. Bio je 1545. – 1563. godine na Tridentskom saboru, gdje se istaknuo razboritošću i znanjem.

Vicko Bucchia, dominikanac, bio je glasoviti teolog u XVI. st. Napisaao je sedam rasprava o Svetome pismu, tumač poslanica sv. Pavla i knjigu o Salamunovoj »Pjesmi nad pjesmama« te više korizmenih propovijedi. Godine 1542. izdao je knjigu »Opus de Conciliis«. Bio je ispovjednik bl. Ozane. Njegov brat Dominik, također dominikanac, bio je kao i on poznati teolog i pisac. Bio je prijatelj pjesnika Marka Marulića. Obojica (braće) bili su hvaljeni radi svojih spisa i neumornog propovijedanja puku te su proslavili svoj rodni grad Kotor.

Crkvu sv. Pavla i dominikanski samostan kraj nje sagradio je o svom trošku kotorski vlastelin Pavao Bari 1263. godine. U početku XIX. st. Francuzi su je pretvorili u vojničko skladište, a samostan srušili.

Plemić Ivan Bona de Boliris, pjesnik. Pripadnik je stare kotorske obitelji koja se zbog bune seli iz Kotora u Dubrovnik gdje i danas postoji to pleme.

Maršal Bosne i Hercegovine Eugen Albori, Kotoranin.

Adolf Knapp, Kotoranin, bivši general austrijske artiljerije, preminuo u Osijeku.

Kap. Marko Dabčević, Dobroćanin, komodoro »Austrijskog Lojda« i admiral Bokeljske mornarice.

Lipovac Joanikije, Prčanjanin, crnogorsko-primorski pravoslavni mitropolit, preminuo 1945. godine.

Mirko Komnenović, Novljanin, jugoslavenski ministar, preminuo 30. ožujka 1941. godine.

(nastavlja se)

Priredio:

Jovan J. Martinović

1330.g. XIII indikt. Uskrs 8.o4. Antipapa Nikola V abdicirao 25.o8.

15. februara, notarski unesak:

Opština sa biskupom **Ivanom** bila poslala papi **Luku Palmina** i **Petraka Marinova Petraču**, a kako Luka nije htio ići od oholosti, Opština šalje notara **Filipa**, a Luka da nadoknadi trošak od **60** florena.

1. juna, u Avinjonu:

Papa **Ivan XXII** traži od svojih neimenovanih izaslanika: patrijarha iz **Grada**, biskupa iz **Stona** i arhidakona iz **Parme** izvještaj o slučaju biskupa **Sergija Bolice**, koga su Kotorani protjerali iz grada, brata **Marina** bacili u tamnicu i konfiskovali porodična dobra, jer njegovo postavljenje nije u skladu sa **Statutom** grada.

Papa **Ivan XXII** prijeti gradu Kotoru **izopćenjem** ukoliko ne priznaju **Sergija Bolicu** kao biskupa.

Papa **Ivan XXII** prijeti kotorskom **Kaptolu** izopćenjem i **interdiktom** ako ne prizna **Sergija Bolicu** za biskupa.

Papa **Ivan XXII** moli kralja **Uroša** da prizna **Sergija Bolicu** za kotorskog biskupa.

28. jula:

Četa kotorskih oklopnika pod komandom **Nikole Buće** učestvuje u vojsci mladog kralja **Dušana** u bitki protiv Bugara kod **Velbužda**.

1331.g.

Zbacivši oca, kralja **Stefana** Dečanskog, mladi kralj u Zeti **Dušan** postao kralj **Srbije**, proširivši joj granice u Albaniji i Makedoniji. Njegov sin **Uroš** postao vladar Zete.

15. aprila, u Avinjonu:

Papa **Ivan XXII** premješta **Sergija Bolicu** u biskupiju **Pule**.

Papa **Ivan XXII** imenuje **Rajmonda Agonti** iz Klareta za biskupa Kotora.

2. juna, notarski unesak:

Opština ima dug prema **Luki** iz Zadra za dovezenih **3.000** modija soli, po **53** perpera za milijar.

10. juna, notarski unesak:

Marin Mekša, Petar Bugon, Miho Buća i **Ivan Dabro** obavezuju se isplatiti **grčkim slikarima** crkve **sv. Tripuna** sve troškove.

12. juna u Avinjonu:

Papa **Ivan XXII** na molbu **Sergija Bolice**, biskupa **Pule**, nalaže svom legatu kardinalu **Ivanu**, dakonu **sv. Teodora** da skine interdikt sa opštine i klera Kotora.

17. jula, notarski unesak:

Ser **Drago Sergija Bazilijeva Drago**, opat i rektor crkve **sv. Luke**, daje u najam teren kod malih vrata te crkve **Petru Kateni**.

30. septembra, notarski unesci:

Opština priznaje dug od **2.500** krstastih perpera prema **Geri-ju Soderini** iz Firence, a dug od **1.410** perpera prema **Luki Radoslavovom** iz Zadra.

Opština priznaje pozajmicu od **260** perpera od **Simona Bivaldi Butonova** kao i da Simon proda **3.000** modija soli po kotorskoj mjeri, po cijeni od **50** perpera za milijar.

1332.g.

3. januara, notarski unesak:

Opština prodaje **Tripunu Bući** **1.761** modij soli po cijeni od **14** groša, s tim da je on može prodavati najviše po **18** groša.

25. januara, notarski unesak:

Opština pozajmljuje od **Nucija Gile, Ivana Bazilio**, braće **Nikole** i **Miha Buće, Petra Bugona, Tripuna Buće, Paška Bartolova** sa sinom **Tripunom, Todora Gige, Marka Simonova, Bista Primuti, Petra Katene, Marina Mekše**, braće **Petra** i **Nikole Bizanti** i **Nala Sergija Kantavali** **600** perpera, a zalaže carinarnicu sa utezima.

1333.g.

Kralj **Dušan** predao Dubrovčanima **Ston** i **Pelješac**.

3. januara, notarski unesak:

Opština prodaje **Petru Kateni, Tomu Bugonu, Marinu Mekši, Mihu Bući** i **Pavlu Tripunovom Bući** svoj trg soli na **2** godine i **4.500** modija soli za **10.000** krstastih perpera.

18. januara, notarski unesak:

Ortaci **Miho Spica** i **Mato Abraham** kupili od **Toma Bugona, Miha Buće** i **Pavla Tripunova Buće** **1.500** modija soli.

3. aprila, notarski unesak:

Jelena Medoševa Drago ostavlja **veliku** porodičnu palatu **Drago** biskupu **Rajmondu** (sada **Biskupija**), a **malu** kuću prema trgu fratrima (sada **Regionalni zavod za zaštitu spomenika**).

23. juna, notarski unesci:

Opština duguje **Petruću Dunte** iz Pistoje **125** perpera.

Opština će za porušenu kuću crkve **sv. Bartolomeja** i oduzetu zemlju plaćati odštetu.

Opština duguje **Geri-ju Soderini** iz Firence za dobavljeno žito **2.700** perpera.

17. avgusta, u Avinjonu:

Papa **Ivan XXII** premješta **Tomu**, biskupa **Ulcinja**, za biskupa Kotora.

30. septembra, notarski unesak:

Opština zalaže **Pašku Bartolovu, Nuciju Gile, Tripunu Bući, Todoru Gigi, Miha Bući, Petru Kateni, Petru Bugonu, Marku Drago, Nalu Sergijevom, Bizantu** i **Matu Smaloti** svoju carinarnicu za **1.100** perpeta.

27. oktobra, notarski unesak:

Opština se obavezuje da neće dirati žito **Gerija Soderinija** iz Firence.

IN MEMORIAM

VELJKO ROGOŠIĆ – LEGENDA PLIVANJA

U Splitu je u 71. godini umro najveći plivač maratonac kojega su Hrvatska i bivša Jugoslavija ikada dali, Veljko Rogošić, vlasnik cijelog niza plivačkih rekorda i pothvata u daljinskom plivanju, koji će teško ikada biti nadmašen.

Rođen je u Kaštelima 1941. godine. Plivačku karijeru počeo je u bazenima kao član PVK Jadran iz Splita. Od 1960. više od pedeset puta obarao je državne rekorde u nekoliko disciplina, više od 200 puta nastupio je kao član jugoslavenske reprezentacije, a osvojio je nevjerojatnih 142 naslova državnih prvaka. Nastupio je dva puta na Olimpijskim igrama u Rimu 1960. i u Tokiju 1964., ali bez trenera i potpore nije uspio izboriti nastup u finalima. Zato je 1962. bio peti na Europskom prvenstvu na 1.500 metara slobodno. Osvojio je i medalju na Mediteranskim igrama,

prvenstvima Balkana, a 1964. bio je peti na svjetskim ranglistama na 1.500 metara slobodnim stilom i 400 metara mješovitim stilom. Godinama je osvajao titulu jugoslavenskog igrača godine, a tri puta je nagrađivan i od Međunarodnoga olimpijskog odbora.

Ipak, još više će biti zapamćen po svojim maratonskim pothvatima zbog kojih je 1992. ušao u plivačku Kuću slavnih u Fort Lauderdaleu, u američkoj saveznoj državi Floridi. Najveći uspjeh bilo mu je prvo mjesto na Svjetskom prvenstvu u maratonu 1971., a za taj uspjeh vezan je i neobični incident. Rogošić je u tom trenutku imao oborenu normu za nastup na Olimpijskim igrama u Munchenu, ali je zbog sudjelovanja na Svjetskom prvenstvu, koje se plivalo od Napulja do otoka Kaprija, samovoljno napustio reprezentaciju i nije nastupio na Olimpijadi. To ga nije puno omelo – od 1971. do 1974. svake godine bio je proglašavan najboljim svjetskim plivačem-maratoncem. Godinama je pomicao granice, a u jednom trenutku držao je i svjetski rekord u neprekidnome daljinskom plivanju, plivajući 53,8 kilometara između Visa i Splita 1975. za što mu je trebalo više od 14 sati, koje je završio svojim poznatim finišem kada je posljednjih sto metara u splitskoj luci prepli-

vao delfinovim stilom. Tada je dobio zlatni sat od Josipa Broza Tita. S godinama je otišao u sportsku mirovinu, no nije dugo mirovao. Tako je nakon 2000. ponovno pokrenuo svoju plivačku karijeru i to zaista impresivno. U dobi od 63 godine, kao prvi hrvatski plivač kojem je to uspjelo, 2004. godine preplivao je La Manche, godinu kasnije preplivao je ukupno tisuću kilometara od Savudrije do Prevlake u etapama. Već 2006. preplivao je za punih pedeset sati 225 kilometara između Grada i Riccone, da bi aktivno plivanje završio golemim pothvatom 2008. godine kada je preplivao 171 kilometar između Tunisa i Sicilije, spojivši Europu i Afriku.

Karijera i život Veljka Rogošića zabilježeni su i u knjigama „Moje najdraže milje“ i „Jači od mora“, „Brazdama partizanskih brodova“ i „Jedno more – dvije obale“, koje je pisao slavni splitski novinar i publicist Frane Jurić, a 2005. godine i Rogošić je napisao knjigu o preplivavanju La Manchea. O njemu su snimani i filmovi, dokumentarac „Jači od mora“, režisera Nikole Babića, koji je dobio prvu nagradu publike na festivalu u Oberhausenu, a Veljko je sudjelovao i u jednoj od najpopularnijih dječjih serija bivše Jugoslavije, Poletarcu TV-Beograda.

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
 U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
 U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
 U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
 U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

PISMO ČITATELJA

POŽARI UNIŠTAVAJU LJEPOTE CRNE GORE

Crnu Goru je priroda obdarila ekološkim vrijednostima koje se brižljivo moraju čuvati, ali, nažalost, nemarni građani ne paze da taj dar bude ponos svih građana Crne Gore. Požari bukne na mnogim mjestima u Crnoj Gori. U većini slučajeva nastaju od nesavjesnih pušača, koji opušak bace ne misleći da on može izazvati požar i nanijeti velike štete, te unakaziti lijepe šumovite predjele Crne Gore.

Prije više godina u jednom američkom časopisu novinar je pisao o Crnoj Gori i njenim prirodnim ljepotama. U tom članku napisao je kako je Crna Gora siromašna zemlja, ali bogata prirodnim ljepotama koje se preko turizma mogu prodavati, ali ako se to uništi postaća zaista siromašna.

Požare prati smeće i na mnogim mjestima vidjeti ćemo deponije smeća, što je uvreda svakom kulturnom građaninu ove države. Mislim, nije red od svoje države napraviti deponiju smeća i unakaziti je požarima. Tome treba stati na kraj, a krivce treba strogo kažnjavati.

Bilo bi uputno da u svim školama i raznim institucijama budu izložena upozorenja kako da se čuvaju šume od požara, pa i da na cestama budu bilbordi, kao u Americi, sa porukama da građani čuvaju prirodne vrijednosti.

U Crnoj Gori izlazi časopis „Hrvatski glasnik“. U svakom broju nalazi se krasna fotografija bujne šume iz koje izbija mali vodopad koji se ulijeva u rječicu bistre bode i na fotografiji piše: „Čuvajmo šume od požara, prirodu od zagađivanja. Dok šume dišu i mi ćemo disati!“

Ovu kulturnu ekološku poruku treba da imaju sve publikacije u Crnoj Gori i da budu na zidovima škola i ustanova.

Đuro Car, Kotor

MEDIJSKI PARTNERI

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:
AKCIJSKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJI UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA.
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Gradite budućnost uz pouzdanog partnera, jednu veliku banku koja u protekle dvije godine nije jedinstveno
podizala kamatne stope na postojeće kredite. Iskoristite novu generaciju stambenih kredita uz akcijsku kamatu,
fiksu za prvu godinu otplate kredita, za kredite ugovorene do 31. ožujka 2011. Poslovno povoljni uvjeti za
mlađe do 40 godina uz kamatnu stopu 6,5% godišnje, fiksu, za prvu godinu otplate kredita (IKS* 6,84%).

*IKS je izračunat uz najpovoljniju kamatu i najpovoljniji rok otplate

PRIVREDNA BANKA ZAGREB
Mislimo unaprijed s Vama.

POSREDOVANJE: INTESA SANIROLI

Frikom

King Prestige pomena grama i čvrstosti

King Prestige je spoj belgijske tradicije i modernosti, pripremljen po tradicionalnoj
belgijskoj recepturi. Izvanredna kvaliteta, bogatstvo okusa, prefinjenost i nota
luksa pobjude su glavne karakteristike ovog čokoladnog kralja.

INA predstavlja nova EURO V goriva:

motorni benzin EUROSUPER BS 95
motorni benzin EUROSUPER BS 98
dizelsko gorivo EURO DIESEL BS

INA CRNA GORA d.o.o. PODGORICA
Podgorica - Blok IX, zgrada "Šajó", 81000 Podgorica

tel: +382 20 268 253
+382 20 268 263
+382 20 268 450
fax: +382 20 268 288

e-mail: inacg_podgorica@t-com.me

INA CRNA GORA d.o.o. TIVAT
Durmidran-Mrčevac, 85320 Tivat

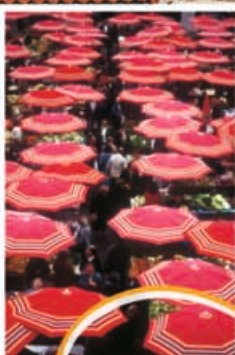
tel: +382 32 66 03 15
fax: +382 32 67 11 42

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax. + 385 1 481 40 56.

e-mail. info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

